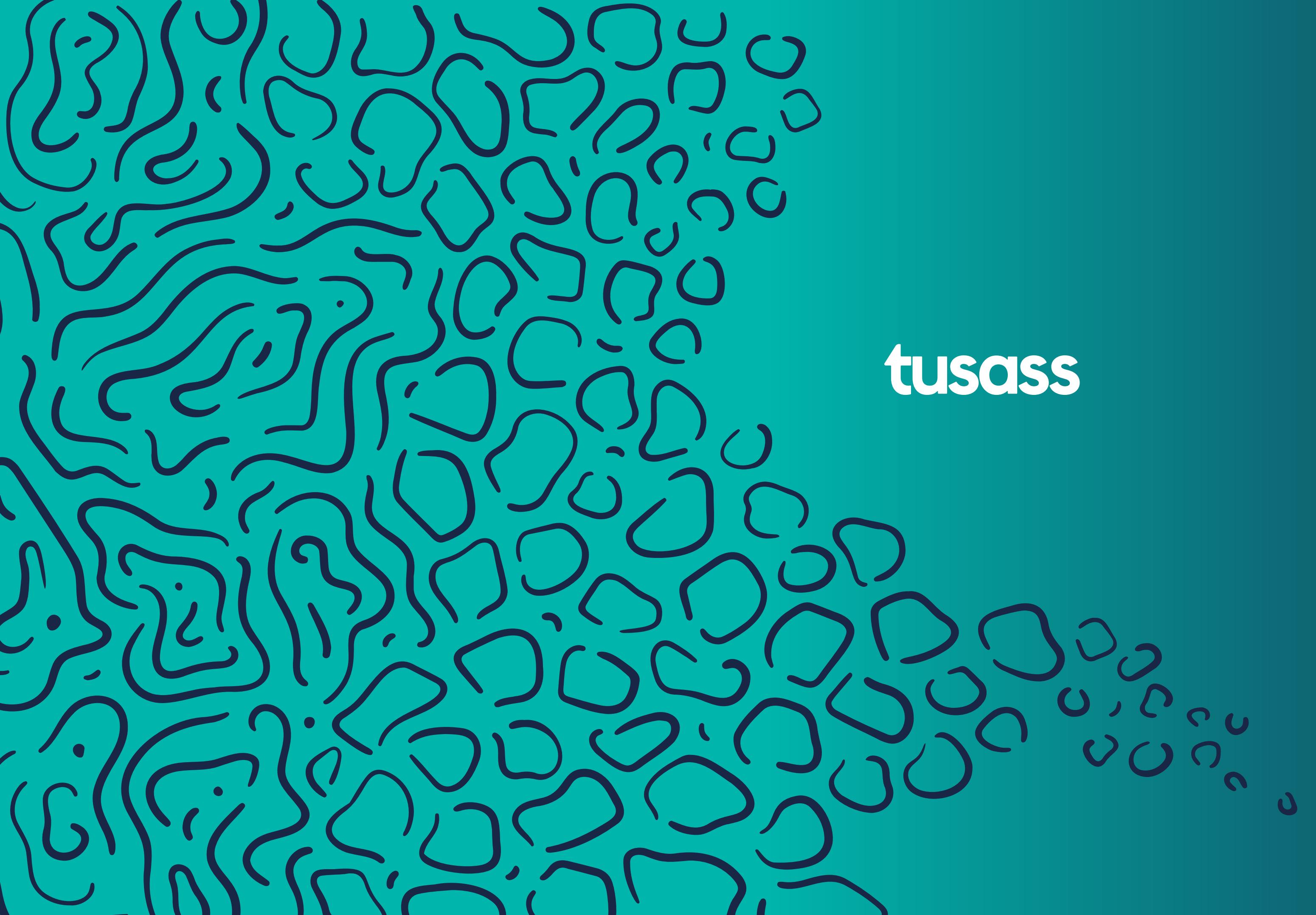

Attaveqaatit imatut pilersippagut

Sådan skabte vi
forbindelserne

tusass

tusass

IMAI

INDHOLD

8	TELE-POST Tusassimik taaguuteqalissaq TELE-POST bliver til Tusass
12	Pikkorissorsuit tuiini På skuldrene af giganter
16	Attaveqaatit imatut pilersippagut Sådan skabte vi forbindelserne
116	Qujagisanngooq taaguuterpassuaqartarput Kært barn har mange navne
118	Kisitsisit oqaluttuaraangata Når tal fortæller en historie
120	Tusass ullumikkut Tusass i dag
124	Nunani tamalaani attaveqaatigiinnerup oqaluttuarisaanera International kommunikationshistorie

Saqqumersitsisoq/Udgiver: Tusass A/S
Aqqissuisuuneq/Ansvarshavende chefredaktør: Lars Rasmussen
Aqqissuisoqarfik/Redaktion: Eiler Fagraklett
Assilissat/Fotos: Benjamin Rasmussen, Christian Sølbeck, Leiff Josefsen, Sermitsiaq AG, Jette Bang, Arkisk Institut, Shutterstock, Tusass & andre
Ilulisilersuit/Layout: Sendistovan
Naqiterisut/Tryk: Sendistovan

MALUGIUK: Atuagassiap kukkaneqarsinaanera equmaffigeqquneqarpoo. Assit ilaat kusanartuupput saqqummiussamilu matumanii piffissap taaneqartup nalaaneersuunatik.
NB: Der tages forbehold for mulige fejl i magasinet. Nogle billeder er dekorative og stammer ikke nødvendigvis fra samme tidsperiode, som bliver omtalt i denne publikation.

TELE-POST Tusassimik taaguuteqalissaaq

TELE-POST bliver til Tusass

Stine Bosse

Siulittaasoq / Formand

Tusass ukiuni 20-ni ilisarisimasimavarput. Siullermik immertagaalluni niuerutigineqarnermini kiffartuussivuvoq Tusassimik taaguutilik. Ukiuni kingullerpaani Tusass mobil, Tusass internet, Tusass Suliffeqarfinnut, Nunani allani Tusass aammalu Tusass Meeqqanut ilisarisimalersimavagut. Tusassilu maannakkut ilisarisimaneqarnerullualissaq.

Tusassimik kiffartuussissutini taakkunani naleqartitat pisariitsuupput, paasuminartuullitik, akisussaassuseqarlutik atoruminartuullitllu. Tamanna maanna TELE-POST-ip aqqissuussaaneranut tamarmut sunniuteqartineqalissaaq. Taamaattumik taaguut nutaaq ullaatsinnut naleqqunnerusoq taaguutgilissa- varput: Tusass.

Tusass oqaasiuvooq naalisagaq, oqaaqtigiuminartoq eqqaamajuminartorlu – maani nunanilu allani. Taaguutaavoq tamatta nalunngisarput, maannakkulli nutaamik siamasinnerusumillu isumaqalersussaaq.

Periusissaq nutaaq

Taaguutitaatta malunnartippaa piffissap nutaap pissanganartunik pilersaaruterpassuaqarfiusup aallartinnera. Ukiut qulikkutaartut ingerlaneranni suliagut annertoqisut suliffeqarfitta tunngaveqarfisi- sai nangeqqissavagut, siunissaq ukkatarutiagulu.

Nunatta siunissaq aamma digitalinngorsaanermiip- poq, taamaattumik Tusassimi ersarissumik 2024-p tungaanut periusissaqarpugut, ilaatigut suliffeqarfiusup Nunatsinnut tamarmut ataneranik suliaqarfiusussaa- sumik, kikkullu taamatut kissaateqartut tamarmik digitalimik ineriartornermut peqataalernissaannik suliaqarfiusumik. Attaveqaatigiinneq nassiuallaleri- nerlu eqqartorneqartillugit attaveqaatit nukitutuut silarsuarmi pitsaanerpaat sullitallu misigisassaat pitsasut ukkatarissavagut.

Siunissami ingerlateqqissavaguttaaq nioqqutinik pitsangngorsaajuarnerit akinillu appartitisarnerit oqimaaqtigiaakkamik siliarineqartartut. Tamatumunnga ilanngullugu piujuannartsineq isumannaallisaanerlu suli annerusumik sammissava- gut, aningaasaliiffigisatsinni kiisalu silarsuarmik qaninnerulersitsinissaq siunertaralugu ulluinnarni sulinitssinni – uatsinnullu qaninnerulerissarput siunertaralugu.

Tusass, silarsuarmut tikilluarit

Stine Bosse, siulittaasoq

Vi har kendt Tusass i 20 år. Først som en taletidstjeneste på markedet med navnet Tusass. De seneste år har vi lært Tusass mobil, Tusass internet, Tusass Erhverv, Tusass i udlandet og Tusass til børn at kende. Og nu skal Tusass være rigtig kendt.

Værdierne i disse Tusass tjenester betyder, at de er enkle, gennemskelige, ansvarlige og brugervenlige. Nu skal dette omsættes i hele Tele-Post organisa- tionen. Og vi får derfor det nye og mere tidssvarende navn: Tusass.

Tusass er et kort godt grønlandsk ord, som er nemt at sige og huske - herhjemme og i udlandet. Det er et navn, som alle i Grønland kender, men som nu får en ny og bredere betydning.

Ny strategi

Vores nye navn markerer starten på en ny epoke med mange spændende planer, og årtiers solide arbejde er et godt fundament for vores fokus på fremtiden

Grønlands fremtid er en digital fremtid, og derfor har vi i Tusass en klar strategi frem til 2024, der bl.a. har fokus på, at virksomheden er til for hele landet, og at alle, der ønsker det, skal med i den digitale udvikling. Vi kommer til at fokusere på et stærkt netværk og en positiv kundeoplevelse, når det kommer til både kommunikation og logistik.

I fremtiden vil vi også fortsætte vores balancede tilgang med løbende produktforbedringer og prisnedsættelser. Derudover vil vi fokusere endnu mere på bæredygtighed og sikkerhed, både i vores investeringer og i vores daglige arbejde, som er at bringe verden tættere på os – og os tættere på hinanden.

Velkommen til verden, Tusass.

Stine Bosse, formand

Pikkorissorsuit tuiini

På skuldrene af giganter

Kristian Reinert Davidsen
CEO

Sir Isaac Newton oqarsimavoq allaniit ungasinne-rusoq takusinnaanerusimallugu pikkorissorsuit tuiini issiagallartilluni. Pikkorissorsuit taakku tassaasimap-put ilisimatuut nammineq sioqqulluni inuuismasut. Ilisimatuut siunissami ilisimatusartussanut foqqam-maviliisusut. Taakkoqanngippat Newtonilu paasisi-masaqasussitsini killeqarnerummata naqqaniit aallartitfariaqarsimassagaluarpoq.

Uagut suliffeqarfipput pillugu aamma taamatut oqarsinnaavugut. Nunatsinni tamarmi attaveqaqa-tigiinnermik nassiusalerinermilu atatitsilersinnaasi-manaviangikkaluarpugut piffissarujussuaq nukip-passuillu atorlugit piu massuseq qangaarlatalu ukiuni hunnorujuni kingullerni Nunatsinni attaveqaasersu-nermik inerjartortitsillatalu sulismannigitsuugutta. Oqalutuarisaanermi sularujussuatta siunissamik qaamasumik takunissinnaalersitsippaatigut paasitllatalu isorartussutsinut naannerusunut takinerusunullu pisarinnerusumik aikinnerusumillu killeqangnitsunik attaveqartitsinissatsinnut periar-fissaqtugut.

Ungasikkaluarluni qanittutut misigisimaneq

Oqalutuarisaaneq qiviaraanni attaveqaqatigiinneq allakkerinerlu ingerlaqtigii tuarsimapput. Koorpuit nunaanni telegrammeriartorniaraanni narsaannarsu-armi allakkeriviliartoqartapoq, Europami nunarpas-

Sir Isaac Newton har sagt, at han kunne se længere end andre, fordi han stod på skuldrene af giganter. Disse giganter var store videnskabsmænd, der kom før ham – videnskabsmænd, som lagde fundamentet for fremtidens forskere. Uden dem skulle Newton være startet fra bunden, hvor hans udsyn havde været dårligere.

Det samme kan vi sige om vores virksomhed. Det ville ikke være muligt for os at forbinde hele Grønland med telekommunikation og logistik uden det kolossale arbejde, den tid, energi og vilje, der i århundreder er lagt i udvikling af landets infrastruktur. Dette historiske arbejde gør det muligt for os, at se optimistisk på fremtiden. Vores infrastruktur giver nærmest uendelige muligheder for at kommunikere nemmere og på nye måder over både korte og længere distancer

Nærvær trods afstand

Set i et historisk perspektiv har telekommunikation og post ofte gået hånd i hånd. I det Vilde Vesten gik man på posthusetude på prærien for at sende et telegram, og i Europa oprettede mange lande monopoler enten som et kombineret tele- og postvæsen eller to selvstændige enheder.

Her i Grønland begyndte samarbejdet mellem tele-væsnet og postvæsnet først i 80'erne med telegram-trafikken og en fælles postfax-tjeneste. I 1997 blev de to

suit kisermaassillutik ingerlatsisut nalunaarasuar-taateqarneq allakkerinerlu ataatsimoortillugit ingerlatinngikkaangamikkit immikkoortunut marlun-nut avillugit ingerlappaat.

Nunatsinni nalunaarasuartaateqarnermi allake-riqebarnermilu aatsaat 80'-ikkunni suleqatigii toqaler-poq ataatsimoorussamik postfax-imik kiffartuussi-nermi telegrammertarnermilu. Suliffeqarfut taakku marluk 1997-imi Namminersornerullutik Oqartussanit pigineqartumik piginneqatigii fiftut sullitanik qitiusu-mik ingerlatsivningorlugit kattutsinneqarput.

Grønlands Televæsenip Grønlands Postvæsenillu pilersinneqarnerannit Nunarsuarmi pisorpassuaqrasimavoq. Silarsuaq taamanisulli suli taama angitigilaarluni maanna minnerulersimasutut misinnarsin-naasapoq, aatsaat taama immitsinnut qanitsigaluta misigisaleratta. Nunarsuarmi tamarmi paassisutissar-passuarnik, pisiassarpassuarnik, nioqqutissiarpassuarnik, kiffartuussissutinik misigisassanillu pissarsis-naalernerput taamaattussaannartut ullumikkut isigilfersimavarput. Ungassisuseq siornatigut kilometrinngorlugu utforneqartartoq, maannakkut ullunut, minutinut, sekundinut millsekundinullu utforneqartapoq.

Sulisugut pikkorissut 400-t missaanniittut ullumikkut slippot tamanna periarfissaajuartikkumallugu. Sulisutta attaveqaatit qanissuserlu pinngitsoorsin-naajunnaarsimasagut pilersittarlugillu aserfallatsaa-liuarpaat. Inuk nutaalialasumik inooriaasilik qanissu-sermik pisariaqartitsivoq. Ukiup ulluini 365-ini, ulloq unnuarlu akunnerni 24-ni – digitalikkut najorlunilu – qaninnerunissaq piumasaaqatinngorsimavoq, tamannalu naammassiniarlugu uagut ulla tamaasa suliuarpugut. Peqatigilluta, ungasikkaluarluta qanittutut misigisimanermik pilersitsiniarluta.

Suliffeqarfiput piffissamut nutaamut pissanganartumullu appakaakkiaitornerani, tamatta oqaluttuari-saanerput sivisoq matumuuna aatsavissuaq takussutissaliaraarput.

Akunnitsinni attaveqatigiinnermik qanoq pilersitsiner-put pillugu oqalutuaq.

Atuarluaris!

Kristian Reinert Davidsen, pisortaaneq

virksomheder lagt sammen i et Selvstyreejet aktieselskab med kunden i fokus.

Meget er sket i verden siden historien om Grønlands Televæsen og Grønlands Postvæsen begyndte. Selv om verden er lige så stor som dengang, så føles den alligevel mindre, da vi er mere forbundet end nogensinde. Hele verdens information, varer, produkter, tjenester og oplevelser er tilgængelige. Dette er noget, som vi forventer i dag. Den afstand, som før blev målt i kilometer, bliver nu målt i dage, minutter, sekunder og millisekunder.

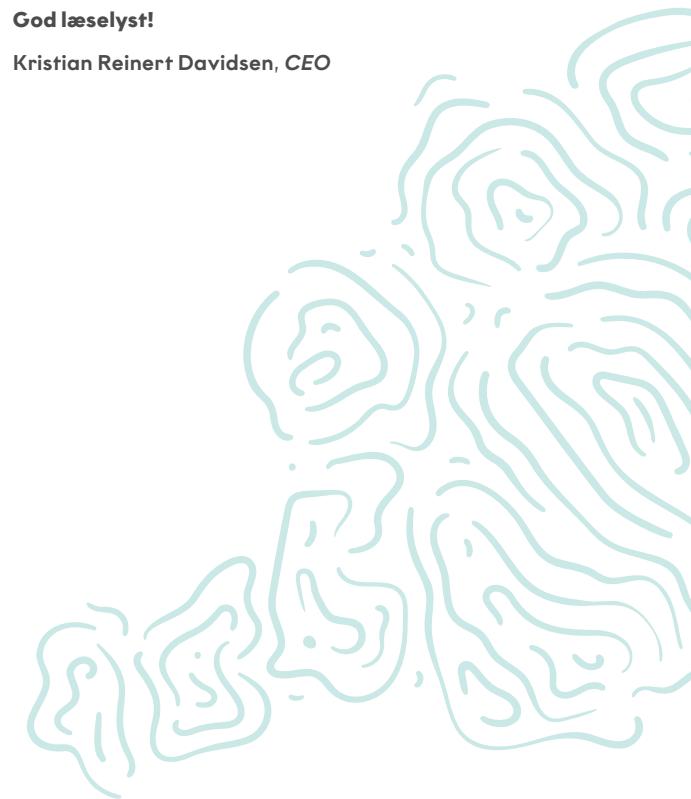
I dag arbejder vores ca. 400 dygtige medarbejdere med at gøre dette muligt. Vores ansatte skaber og vedligeholder vores netværk, og den forbundethed, som vi ikke længere kan leve uden. Det moderne menneske har brug for at være forbundet. At være tættere på – digitalt såvel som fysisk – 365 dage om året, og 24 timer i døgnet, hvilket stiller krav. Krav, som vi hver dag arbejder for at opfylde. Sammen skaber vi nærvær trods afstand.

Nu hvor virksomheden står på trappen til en ny spændende epoke, har vi lavet et historisk overblik over vores lange fælles historie.

En historie om, hvordan vi skabte forbindelser mellem hinanden.

God læselyst!

Kristian Reinert Davidsen, CEO

Attaveqaatit imatut pilersippagut

Sådan skabte vi forbindelserne

Nunatsinni Nunarsuarmi qeqertat annersarisaanni ukiorpassuarni akunnitsinni nunanullu allanut attaveqartarnerput oqaluttuassartar-passuaqarpoq. Tamatigut ajornaatsuinnaasarsimangilaq. Nunap nunarujus-suunerata silallu pissusaata unamminartorpassuit pilersittarmagit assorsuaq ajornartorsiornartarsimavoq. Inuilli assigiinngitsorpassuit, ukiut ingerlanerini Kalaallit Nunaamiutut imminnik taasarsimasut misiliiniartarnerminni tamanna uniffigisarsimangilaat. Tamanna ataatsimoorussamik oqaluttuassartaraarput, tassalu qajaq atorlugu allakkisartarnermiit Track & Trace-qalernitsinnut, aasivinnillu Facebook-eqalernitsinnut. Attaveqaatinik ullumkut attaveqaqtigiiqtarnitsinnut atukkatsinnik qanoq iliorluta pilersitsinitsinnik Nunatsinnilu tamarmi nioqquqtiisanik poortukanillu paarlasseqatigittarneq pillugu oqaluttuaq.

Vi har en lang historie om, hvordan vi her i vores land, som er verdens største ø, har forsøgt at skabe forbindelser mellem hinanden og med udlandet. Det har ikke altid været let. Landets kolossale størrelse og klimaets mange udfordringer har ofte gjort det meget besværligt. Det har ikke stoppet de mange forskellige mennesker i at forsøge, som igennem tiden har kaldt Grønland deres hjem. Dette er vores fælles historie om, hvordan vi gik fra kajakpost til Track & Trace og fra aasivit til Facebook. Historien om, hvordan vi skabte de forbindelser, som vi i dag bruger til at kommunikere med og udveksle varer og pakker over hele landet.

Nojoqqutarisat/Kilder:

Titarneq pifissap ingerlanerani pisunik ersersitsisoq, Per Dankerip Tele-Posti pillugu ukioq 2000-imi atuakkiaaniq "TELE 75"-imik tunngaveqarpoq. Tamatuma saniatigut tusarfit allat makkua allaaserisami issuavagineqartut tassaapput:

Denne historieske tidslinje er i hovedtrækket baseret på Tele-Posts bog "TELE 75", som Per Danker skrev i 2000. Derudover benyttes følgende kilder i artiklen:

Nunatta Katersugaasivia, Flemming Petersen
Grønlands frimærker - særtryk af tidsskriftet Grønland, K. Lindskog
Grønlands postvæsen runder 75 år, Flemming Petersen
Grønlands teknologihistorie, Hans P. Steenfos og Jørgen Taagholt
Fra Schaffner til satellitter, Per Danker

Kristusip inunngornera
sioqqullugu ukioq
2500-miit 985-imut
2.500 f.Kr.-985

Kr.in. sioqqullugu ukioq 2.500-miit ukioq 985-imut: Isorartoorsuarmiikkaluarluni attaveqaatit

2.500 f.Kr.-985: Interne forbindelser på trods af store afstande

Europamiut Nunatsinnut tikiutningikkallarmata siulitta Nunatsinni Issittullu ilarujuussuani ukiut 5.000-ngaajaat matuma siornagut inuusimasut attaveqatigiittarnerat killeqarsimaqaaq. Inuit eqimattakkaarlutik ikittunnguullutik piniagassatik ukiullu kaajallakkiaortneri malittaralugit angalaan-nartutut inuusarsimapput.

Nunarput nunarujussuugaluartoq inuillu imminnut ungasittarsimagaluaqisut, taamaattoq siulitta akornanni attaveqatigiittoqartarsimavoq. Aasivissuit pisartuni uteqattaarttuusut ukiut tamaasa aasaane-rani avannaamiunit kujataamiunillu naajugaqarfiusar-simapput. Aasivittoqartarpoq nunasiaataaleereernitta kinguningaaatsiaanut allaat. Inuit aasivittarfnni aalajangersimasuni imminnut naapittarsimapput nioqqutissanik assigaannillu paarlaasseqatigiini-arlutik. Tamakkunanissaqq ajornartorsiutit aaqqin-neqartarsimapput nutaarsiasallu ingerlateeqinne-qartarsimallutik. Aasiviit inoqangaatsiartarsimapput ilaannikullu aapparisassamik nassaarfiusarsimallutik, taamaasillutilu nalunngisat amerlisarneqartarlutik. Aasiviit ataatsimoortarfiusarsimapput pingaarutilit, ataqqatigiinnermut, pisuussutinut kulturikkullu qilerutinut nukittorsaataasartut. Ataatsimoortarneq ataqqatigiissutsimik peqatigiinnermik pilersitsisarpooq ilisimasanillu paarlaasseqatigiiffiusarluni, atortussat nutaat, atortussallu qanoq atorneqarsinnaaneri aammattaarlu silasiortarneq, piniagassat ingerlaar-taasiilu pillugit ilisimasanik paarlaasseqatigifflit. Aasivinut angalasarnerit angerlarsimaffimmit utimullu ilaatigooriarluni ukiunik arlalinnik sivisussu-seqartarsimapput.

Aasiviit inunnik ataatsimoortitsisarpot angakkullu nunaqqatit sinnerlugit anersaat silarsuaannut attaveqaataasarlutik.

Før europæernes ankomst hertil var det begrænset med forbindelser mellem de forskellige inuitgrupper, der i ca. 5.000 år har befolket vores land og andre dele af Arktis. Disse forskellige grupper var alle nomader, der holdt sammen i små grupper og fulgte dyrenes vandring og årstiderne.

Selv om Grønland er enormt og grupperne befandt sig langt fra hinanden, var der dog nogle forbindelser mellem de forskellige inuitgrupper. I følge Grønlands Nationalmuseum var de store tilbagevendende aasiviit sommerbopladsen, hvor man mødtes fra nord og syd. Selv langt ind i kolonitiden drog store grupper af rejsende langt for at mødes på bestemte og kendte aasiviit for at udveksle varer og andre produkter. Her fik man også løst eventuelle konflikter og fik formidlet nyheder. I aasiviit, hvor der kom mange mennesker, fandt man også ægtefæller og skabte på den måde et bredere netværk. Aasiviit fungerede således som vigtige fælleskabsformer, som fremmede sociale, økonomiske og kulturelle bånd. Fælleskabsformen lagde op til alliance og udveksling af varer og viden om bl.a. nye ressourcer og ressourcebrug, vejrlig, fangstdyr og deres bevægelsesmønstre. Sådanne rejsler til aasiviit fra hjemegnen og retur kunne vare op til flere år.

Mens aasiviit knyttede folk i Grønland sammen, så var det åndemanerne, som tog sig af kontakten til den åndelige verden. Det var åndemanernes opgave at kommunikere med ånderne på vegne af befolkningen.

986-imiit 1400-kkunnt: Nunanut allanut attaveqarnerit siulliit

986-1400-tallet: Første forbindelser til udlandet

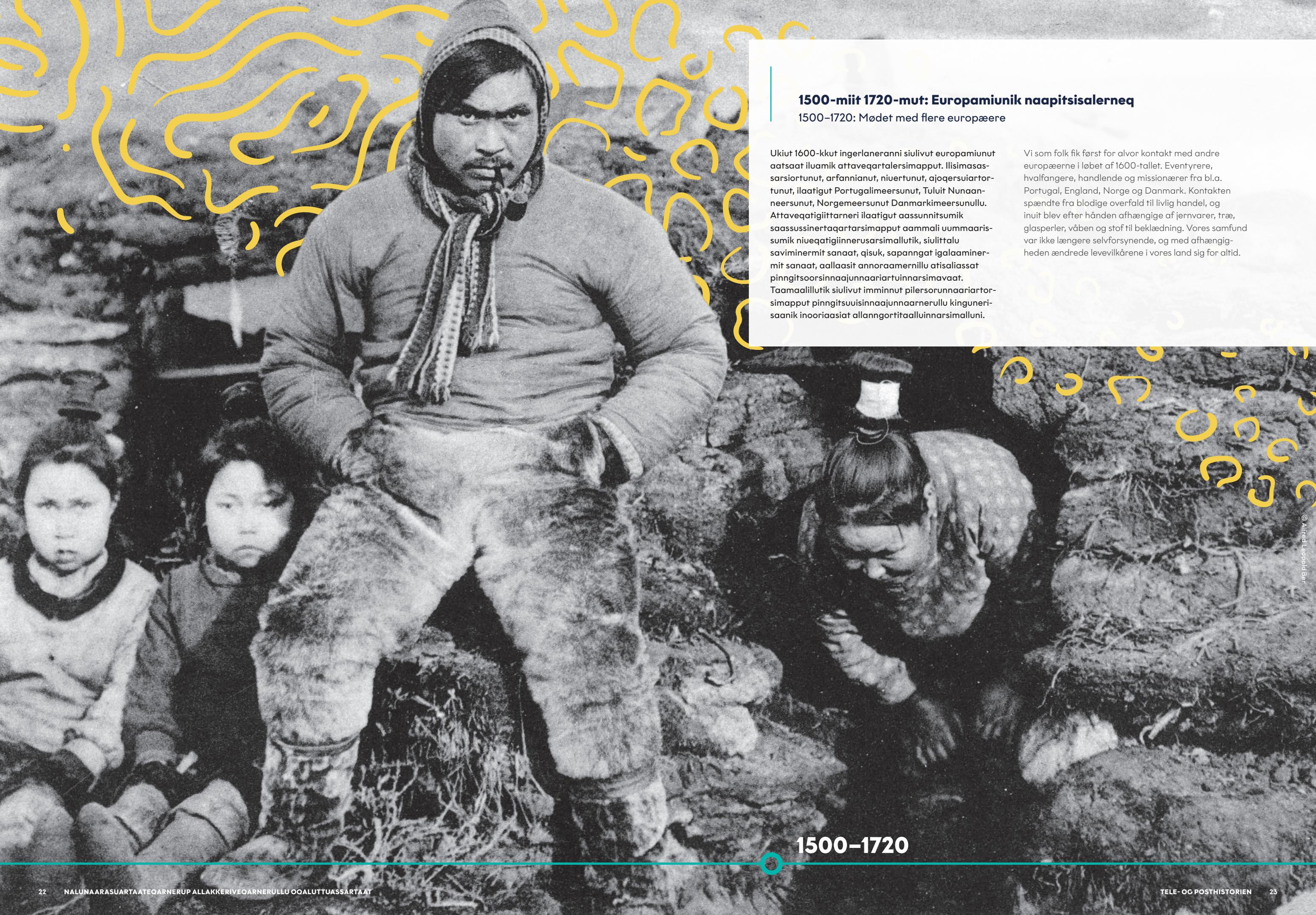
Ukioq 986-imi qallunaatsiaat Nunatsinnut nunasse-reerlilik ukiuni 500-jorluinnangajanni nunaqqata-anerminni siuligut sakkutigut, oqaatsitigut kulturikk-ullu paarlaasseqatigisarsimavaat.

Qallunaatsiaat nunanut allanut allakkaniq angallassi-sarnertut taaneqarsinnaasoq aamma aallartissi-mavaat, tassa soorlu biskopperisartik toqusimappat allamillu taarserneqartussangorsimagaangat tamanna Europami sumiiffinni assigiinnigtsuniittuni katuullit oqaluffinut nalunaarutigisarsimavaat. Qallunaatsiaat umiarsuarmik titiktoqalernerar ungasinnerusumiittortaminut ilisimatitsissutiginiar-aangamikku ikumatitat pujilortitsinerillu aamma atorlugit nalunaartarsimapput.

Da nordboerne bosatte sig i Grønland i år 980 og blev boende i godt 500 år, var der en vis kulturel udveksling mellem nordboerne og inuitbefolkningen, både redskabsmæssigt og sprogligt

Nordboerne fik også en form for postforbindelse til udlandet, da der blev sendt beskeder til den katolske kirke forskellige steder i Europa når den lokale bisp døde og skulle erstattes. Nordboerne kommunikerede ellers med hinanden over lange distancer ved at anvende bål og røgsignaler, når der skulle informeres om skibsanhøje

986-1400

1500-miit 1720-mut: Europamiunik naapitsisalerneq

1500-1720: Mødet med flere europæere

Ukiut 1600-kkut ingerlaneranni siulivut europamiunut aatsaat iluamik attaveqartalersimapput. Ilisimas-sarsortunut, arfannianut, niupertunut, ajoqersuiartor-tunut, ilaatigut Portugalimeersunut, Tuluit Nunaan-neersunut, Norgemeersunut Danmarkimeersunullu. Attaveqatigiittarneri ilaatigut aassunnitsumik saassussinertaqartarsimapput aammali uummaaris-sumik nиеqatigiinnerusarsimallutik, siulittalu saviminermiit sanaat, qisuk, sapangat igalaaminer-mit sanaat, aallaasit annoraamernillu atisaliassat pinngitsoorsinnaajunnaariartuinnarsimavaat. Taamaalillutik siulivut imminnut pilersorunnaariarto-simapput pinngitsuuisinnaajunnaarnerullu kinguner-saanik inooriaasiat allanngortitaalluinnarsimalluni.

Vi som folk fik først for alvor kontakt med andre europæerne i løbet af 1600-tallet. Eventyrere, hvalfangere, handlende og missionærer fra bl.a. Portugal, England, Norge og Danmark. Kontakten spændte fra blodige overfald til livlig handel, og inuit blev efter hånden afhængige af jernvarer, træ, glasperler, våben og stof til beklædning. Vores samfund var ikke længere selvforsynende, og med afhængig-heden ændrede levevilkårene i vores land sig for altid.

1500-1720

1721: Nunasiangornerup aalajangersimasumik attaveqartarnerit pilersippai

1721: Koloniseringen skabte regelmæssige forbindelser

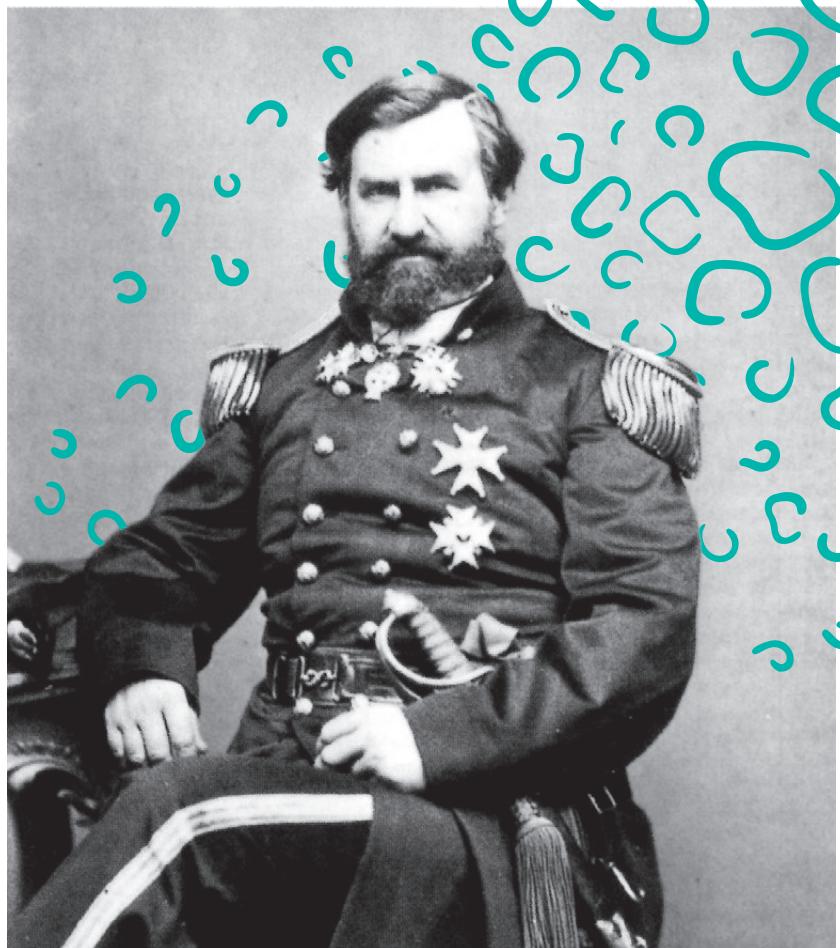
1721-mi palasi qallunaaq-norskeq Hans Egede, Nunatsinnut nunassipoq niuertoqarfillu Godthåb tunngavilerlugu. Hans Egedep kinguaavisalu ajoqersuinerterat nunasiaateqalernerallu niuermerit aningaaasalorsorneqarpoq, 1700-kkullu ingerlaneranni kitaata sineriaani niuertoqarfit arlallit tunngavilerneqarput. Taamaalilluni qallunaanit nunasiaataalerpugut aammalu niuertoqarfit akornanni Nunattalu avataanut aalajangersimanerusumik attaveqartoqartalerpoq.

Nunasiaataalernitsinnit ukiorpassuarni siullerni allakkanik angallassineq akeqanngivissimavoq qaqtiguinnarlu allakkanik nassiussisoqartarsimalluni. Angalasut ilisimasassarsiortulluunniit sineriak sinerlugu aqqaasaakkaminnut allakkanik nassiussanillu apuitassaannik nassartinneqartarsimapput imaluunniit Nunatsinnit avalaleraangata aamma nassartinneqartarsimallutik.

I 1721 bosatte den dansk-norske præst, Hans Egede, sig her i landet og grundlagde kolonien Godthåb. Han og hans efterkommeres missionsarbejde og kolonisering blev finansieret gennem handel, og i løbet af 1700-tallet blev der anlagt en række danske kolonier på vestkysten. Hermed var grundstenen for den danske kolonisering af Grønland lagt og dermed også en mere regelmæssig forbindelse mellem kolonierne og til verden udenfor Grønland.

De første mange år af koloniseringen foregik kommunikation med posttrafikken helt uden betaling og kun ved sjeldne lejligheder, når rejsende eller ekspeditioner ankom og tog post og pakker med til næste anløbssted på deres rejserute langs kysten eller til udlandet.

1721

1854: Sermersuaq qarsullugu telefonit aqqutaannik napparusersuineq

1854: Telefonpæle over indlandsisen

Teknologii nutaaq Telegraffi isorartoorsuarmi sukkannersumik attaveqaqatigiissinnaalersitsivoq. Kunngi Frederik VII-t qallunaallu naalakkersuisui Danmarkimi nunasiaataanilu teknologiimi periarfissanik isorartoorsuarmi atorneqarsinnaasunik takunnilerput.

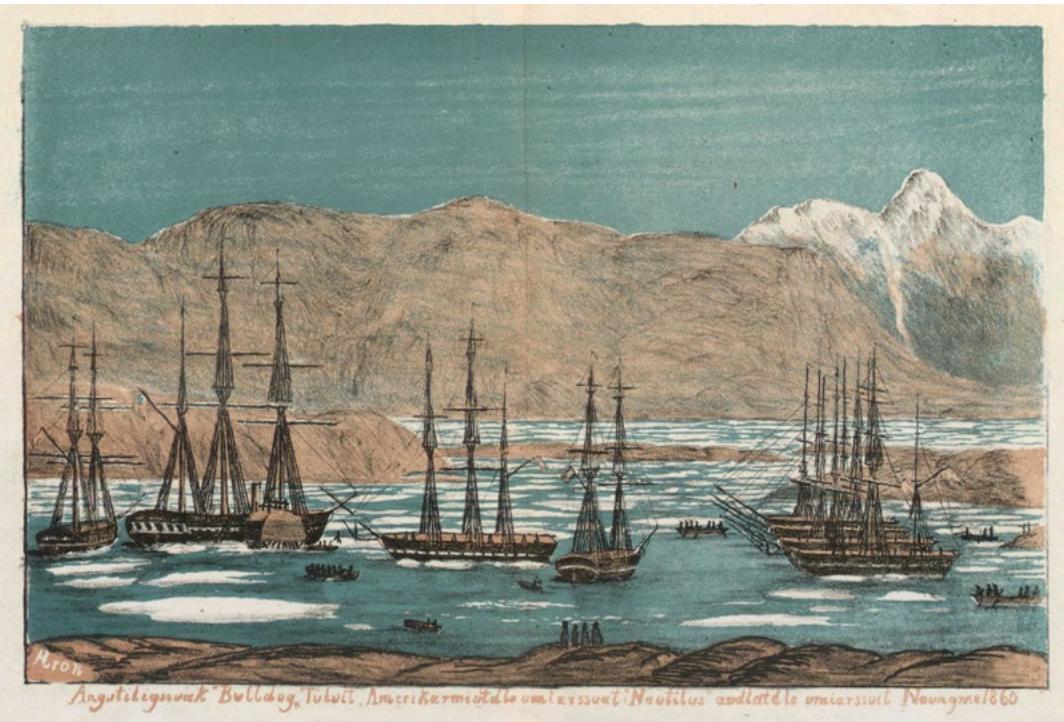
Amerikamiau obersti Taliaferro P. Schaffner kabilesuarmik Europamiit Savalimmiut, Islandi Nunarpullu aqqusaarlugit Amerikamut attaviliisussamik siaarsinissaminut akuersissummik ukiuni 100-ni atuuttussamik pissarsivoq. Taassuma pilersaarutigisimavaa kabilersuaq telefoninuit napparussuartigut sermersuaq qarsullugu siaarneqassasoq. Akuersissut 1864-imi nutarterneqarpoq sivitsorneqarlungi.

Nunatsinilli ukialunni misissueeqqaernerit ajornartorsiutitaqarmata pilersaarut unitsiinnarneqarpoq.

Den nye telegrafiske teknologi gav helt nye muligheder for at kommunikere forholdsvis hurtig over lange distancer. Kong Frederik VII og Den Danske Regering så også mulighederne i teknologien for Danmark og dets kolonier, der strakte sig over meget store områder.

Den amerikanske oberst Taliaferro P. Schaffner fik derfor koncession på at etablere en kabelforbindelse fra Europa over Færøerne, Island og Grønland til Amerika med monopol i 100 år. Planen var, at kablet skulle føres på telefonpæle over indlandsisen. Koncessionen blev fornyet og forlænget i 1864. Projektet blev dog opgivet efter et par års vanskelige forundersøgelser i Grønland.

1854

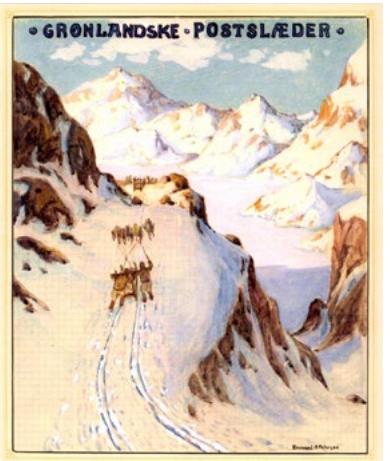
1861: Atuagagdliutit (AG) normu sillerpaaq saqqummerpoq

1861: Første nummer af Atuagagdliutit (AG) udkommer

Assilialtalerlugu saqqaani oqaluttuarineqarpoq Schaffnerip pilersaarutaa Atlantikorlu ikaarlugu kabeli siulleq.

Forsidehistorien med illustration berettede om Schaffners projekt og det første transatlantiske kabel.

1861

1873: Qaannamik qimussimillu allakkisarneq

1873: Kajak- og hundeslædepost

Allakkanik angallassineq pillugu pisortatigoortumik nalunaarummi siullermi 2. januar 1873-imeersumi allassimavoq ukiumut pingasoriarluni aki aalajangersimasoq akigalugu allakkanik aalajangersimasumik nassiussisoqartassasoq. Tamanna ilutigalugu 'Den Kongelige Grønlandske Handel' nassiussanik angallassinermut aalajangersimasumik akeqalersitsivoq.

Nunatsinni imarsiotarneq taamani ajornaatsuinna-simanngilaq, kitaatala sineriaata imartaa martsimiit oktobarimut taamaallaat angallavigneqarsinnaarsimalluni. Tunu ukiumut ataasiaannarluni umiarsua-qartarsimavoq.

Nunatsinni allakkanik angallassineq kitaata sineriaani angallatit assigiinnitsut atorlugit niuertoqarfimmuit niuertoqarfimmuit pisarsimavoq. Qaannamik aamma allakkisartoqartarsimavoq, tamannalu pingartumik landsfogedimeersut pappiaqqat pisortatigoortut nassiunneqarnerannut atorneqartarsimalluni.

Allakkat kitaata sineriaa tamaat atuarlugu qaannanit suleqatigiaanit arlalinnit angallanneqartarsimapput. Ukiukkut issilerluni kangerliumarnngit kangerluillu sikugaangata Sisimiuit avannamut niuertoqarfinni qimusseq nunakkut sikukkullu atorneqartarsimavoq.

Allakkat niuertumut niuertorutsimulluunniit tunniuneqartarsimapput, taassumalu nassiussassat angallassisusqaqalernissap tungaanut toqqortarisar-simawai. Danmarkimi allakkat Københavnimi Grønlands Styrelsep allaffianut tunniunneqartarsimapput.

Den første officielle bekendtgørelse om ekspedition af post er fra 2. januar 1873, hvori der bl.a. står, at der fremsendes regelmæssig post med faste takster tre gange om året. Den kongelige grønlandske handel indførte samtidige faste takster for befodring af sendingsgods.

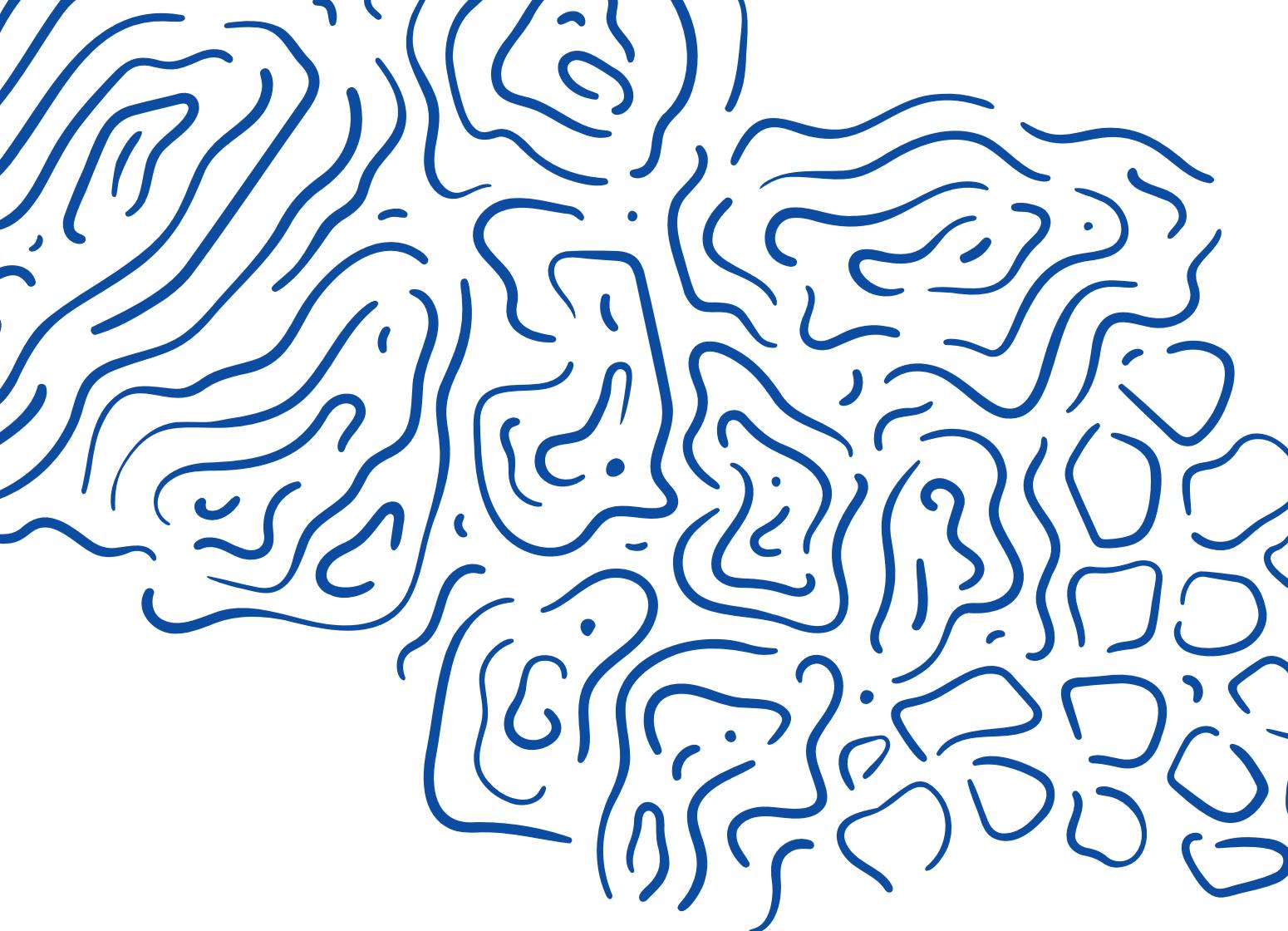
Besejlingen af vores land var dengang ret vanskelig og begyndte for vestkystens vedkommende i marts og sluttede i oktober. Østkysten blev som regel kun besejet en gang om året.

Den indre grønlandske posttrafik foregik f.eks. langs vestkysten med de forskellige fartøjer, der sejlede fra koloni til koloni. Der var også kajakpost, der hovedsagelig anvendtes til fremsendelse af officielle papirer fra landsfogedriet. Der var flere hold kajakroere, som transporterede posten op langs hele vestkysten. Ved kolonierne fra Sisimiut og opefter, blev hundeslæden benyttet, såvel over land som over isen, når frosten i vinterens løb havde islagt bugter og fjorde.

Post blev indleveret til kolonibestyrerne eller udstedsbestyrerne, der opbevarede forsendelserne til den første forefaldende lejlighed for befodringen. I Danmark indleveredes posten til Grønlands Styrelsес kontor i København.

1873

**1874: Nunarsuarmi allakkeri-
nermik ingerlatallit peqa-
tigiffissuat pilersinneqarpoq**
1874: Verdenspostforeningens stiftelse

Nunarsuarmi allakkerinermik ingerlatallit peqatigiif-
fissuata 1874-imi pilersinneqarnerani Danmark
ilaalermat, Savalimmiut Islandilu taamaalillutik
ilaalerput, Nunarpulli Dansk Vestindialu ilanngu-
tinngillat.

Ved Verdenspostforeningens stiftelse i 1874 indtrådte
Danmark således, at indtrædelsen også omfattede
Færøerne og Island men dog ikke Grønland og Dansk
Vestindien.

**1877: Kalaallit Nunaat
Nunarsuarmi allakkerinermik
ingerlatallit peqatigiifissuan-
nut ilaasortangorpoq**
1877: Grønland blev medlem af
Verdenspostforeningen

Nunarpuk Dansk Vestindialu ilaasortangortinneqar-
put 1. september 1877-imi, taaneqarlutik "Danske
Kolonier" (Qallunaat nunasiaataaf). Nunatta kitaani
niuertoqarfut ataasiakkartut eqqarsaatigalugit.

Grønland og Dansk Vestindien blev optaget som
medlemmer fra 1. september 1877 under betegnelsen
"Danske Kolonier". Relateret til de enkelte kolonier på
Grønlands vestkyst.

1874

1877

**1901: Nunatsinni telefonit
aqqutaannut napparussuit
siilliit**

1901: Første telefonmaster i Grønland

Ulloq 19. juli 1901 Upernavimmi niuertup illorsuata
ikiortaalu illuata akornanni telefoninut
napparussuit napparneqarput. Tassalu Nunatsinni
telefoninut atortut anginerit siilliit.

19. juli 1901 rejstes telefonmaster mellem bestyrerboligen
og assistenthuset i Upernivik. Det var første større
telefonanlæg i Grønland.

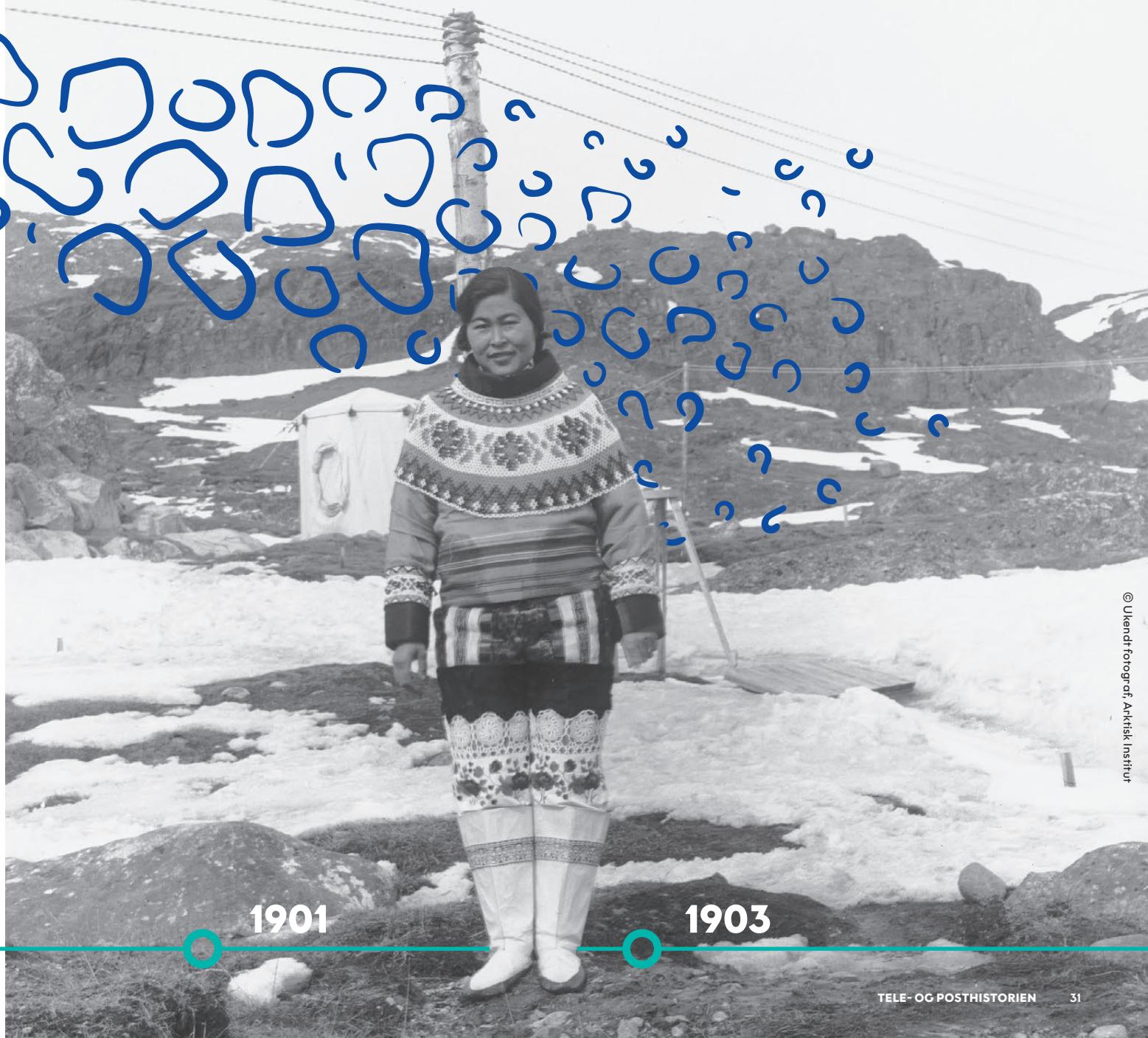
1901

**1903: Illoqarfut immikkoor-
tuisa akornanni telefoninut
attaviit siilliit**

1903: Første telefonforbindelse
mellem bydele

Den litterære Grønlands Ekspedition i Ilulissat
ukiisoq, illoqarfut immikkoortuisa assiginngitsut
marluk akornanni telefoninut attaviliivoq.

Den litterære Grønlands Ekspedition, der overvintrede
i Ilulissat, fik etableret telefonforbindelse mellem to
forskellige dele af byen.

1905: KGH poortukkat angallannissaannut kisermaassisunngorpoq poortukkanullu meqqiliunneqartartussanik saqqummiussilluni

1905: KGH fik enret på pakkepost og udgav pakkeporto-mærker

Nunatsinni pisortatigoortumik allaffissorneq Minister-iuneqarfip ataañi KGH-p ingerlatilerpaa. Nassiusanik angallassineq KGH-p kisermaatilerpaa ukiorlu taanna poortukanut frimærki siulleq saqqummer-sillugu.

Nunatsinni frimærkeliortalernissamik siunnersuut itigartinneqarpoq, KGH-llí poortukkanik Københavnip Nunatsinnilu niuertoruseqarfít akornanni assartu-nermini aningaasarutuuminut matussutissaminik mikisunnguanik frimærkeliortitsalernissaa akuer-sissutigineqarpoq.

Meqqit politikkimik ersersinsinerupput, Nunatta qallunaat naalagaaffiata ilisarnaataani ilaanaeranut ilisarnaatitut nanoq assiliartaliunneqarpoq sinilerlugu kunngip niaqorutaata ataanut inissinneqarluni. Poortukkanik nassiuśinerni frimærkít KGH-p iluani taamaallaat atorneqartarsimapput, aatsaalli 1915-imi meqqinik katersisartunit allanillu pisiarineqarsinnaan-ngorsimallutik. Meqqit Nunarsuarmi allakkerinermik suliaqartut peqatigiiffissuannit akuerisaasimangimata qallunaat allakkeriveqarfianniit ingerlateeqqineqartussanut allakanut adressekortinullu ikkunne-qaqqusasimanngillat.

Den Kongelige Grønlandske Handel (KGH) vare tog al offentlig administration i Grønland og hørte under Statsministeriet. KGH fik eneret på befodring af pakkepost og udgav samme år de første pakkeporto-mærker.

Et forslag om at udgive egne frimærker i Grønland blev droppet, men der blev givet tilladelse til, at KGH kunne fremstille små mærker til dækning af den nyindførte porto for pakkeforsendelser imellem København og de danske kolonier i Grønland.

Mærkerne var en politisk markering, og det valgte motiv med isbjørnen, der symboliserer Grønland i det danske rigsvåben, blev indrammet og placeret under den danske kongekrone. Pakkeporto-mærkerne blev kun benyttet internt i KGH, og først i 1915 blev det muligt for samlere og andre at købe disse mærker. Mærkerne var ikke godkendt af Verdenspostforeningen og måtte ikke placeres på breve og adressekort, der skulle videreføres af det danske postvæsen.

1906: Umiarsuup nunallu akornanni telefonikkut attavik siulleq

1906: Første telefonforbindelse mellem skib og land

"Danmarks Ekspeditionen"-ip L. Mylius Erichsenimit siulorsorneqartup, umiarsuarisamik "Danmark"-ip stationeqarfíullu illutaata "Villaen"-ip akornanni telefonikkut attavik 1906-imiit 1908-mut pilersippaat.

"Danmarks-Ekspeditionen" under ledelse af L. Mylius Erichsen etablerede telefonforbindelse mellem deres skib, "Danmark" og stationsbygningen "Villaen" 1906-08.

1912: Ivittuuni radioqarfik

1912: Radiostation i Ivigtut

Nunatta Islandillu akornanni attaveqaatissamut radioqarfíliornissamik Telefunken-ip neqeroorutaa tigoreerlugu, ingenøríp Bjarnowip Ivittuuni radioqarfíliasaq nassiuśuinermi 10 kW-inik sakkortussuse-qartussaq pilersaarusrorlugu aallartippaa.

Efter modtagelse af Telefunkens tilbud om en radio-station til forbindelse mellem Grønland og Island udarbejdede ingenør Bjarnow et projekt for en radiostation i Ivigtut med en sendeeffekt på 10 kW.

1908: "Kalaallit Nunaanni Niuerqarfínnut Aqutsiviup" allakkerineq akisussaaf-figilerpaa

1908: "Administrationen for Kolonierne i Grønland" fik ansvaret for post

Nunatsinni qallunaat ingerlatsiveqarfínik annertusisisitsinnaq Inatsisinkut nutaamik allanngortiterinerit ajornarunnaarsippaat, tassani ilaatigut pineqarlutik oqaluffinnut atuarfeqarnermullu inatsisit. KGH aggu-lunneqarpoq, "Kalaallit Nunaannilu Niuerqarfínnut Aqutsivik" allakkanik poortukkanillu nassiuśinermut aammattaaq akisussaaleroq pilersinneqarpoq.

Nye lovændringer muliggjorde udvidelse af det danske område i Grønland, herunder love for kirke og skolevæsen. Den Kongelige Grønlandske Handel blev delt, og der blev oprettet en "Administrationen for Kolonierne i Grønland", som også fik ansvaret for post og pakkeforsendelser.

1920: Nunarsuarmi allakkerinermik suliaqartut peqatigiiffissuata ataatsimeersuarerani oqaasertap

1920: Ny status på Verdenspostkongressen

Madridimi Nunarsuarmi allakkerinermik suliaqartut peqatigiiffissuata ataatsimeersuarerani oqaasertap "Danske Kolonier"-ip peerneqarnissaanik kiisalu Nunatta Savalimmiullu Danmarkip ilaatut isigineqarlutik nalunaarsorneqarnissaannik siunnersuut akuerineqarpoq.

På Verdenspostkongressen i Madrid godkendtes et forslag om at slette teksten »Danske Kolonier« og registrere Grønland og Færøerne som udgørende en del af Danmark.

1905

1906–1908

1912–1920

**1921: Kunngi Christiaat
qulingata Nunatsinnut tike-
raarngaernermini ruujorikkut
nassiuussineq misilitarpaa**

1921: Christian X testede rørsender på sin første rejse til Grønland

Hans Egedep tikinneranit ukiut 200-nngorerannut atatillugu Nunarput kunngimit siullerpaamik tikeraarneqarpoq. Kunngi Christiaat qulingata ilaquaasalu Kitaata sineriaa DFDS-ip pujortulanut "Island"-imut ilaallutik angalaffgaat.

Umiarsuaq pisussamut atatillugu niuffagiutini siullersaalluni ruujori atorlugu Marconi 0,5 kW-imik nassitsissuserneqarpoq. Angalanermi Reykjavik radiokut akulikitsumik attavigineqartarpooq, allaat 1700 km-inik ungasissusilimiit allorniusaq sanimu-kartoq 73 graderimiit. Umiarsuaq radioqarfinit allanit ataasiakkaannguanit attaviginiqartarsimavortaaq. Angalaneq taamaalilluni Nundta imartaani radiop maligaasaanik atuinermik misilittagaqartitsilerpoq.

I anledning af 200 året for Hans Egedes ankomst fik landet sit første kongebesøg. Christian X med familie berejste Vestkysten om bord på DFDS' dampskib "Island". Skibet var til lejligheden som det første i handelsflåden blevet udrustet med en rørsender (Marconi 0,5 kW). Under sejladsen etableredes hyppige radioforbindelser med Reykjavik radio helt op til 73 grader nordlig bredde over en afstand på 1700 km. Der blev ligeført kontakt med enkelte andre radiostationer. Rejsen gav herved et vist erfaringssmateriale vedrørende anvendelse af radiobølger i de grønlandske farvande.

1921

1922

Norskit piniariartartut suleqatigalugit Norsk Meteorologisk Institutsip Nunatsinni telegrammertarvik silleq pilersippaa, tassalu "Myggbukta" imaluunniit Myggebugten. Telegrammi silleq nassiunneqarpoq ulloq 14. oktober. Norgemiut piniartu ukeereerutik Jan MayenKKorlutiK angerlariartornerminni nanniveerullutik tamarmata Myggebugteniimit telegrammertoqqinqingilaq.

I kompagniskab med norske fangstfolk etablerede Norsk Meteorologisk Institut den første telegrafstation i Grønland, "Myggbukta" eller Myggebugten. Det første telegram afsendes den 14. oktober. De norske fangstfolk forsvandt sporløst på vej hjem via Jan Mayen året efter, og flere telegrammer blev ikke sendt fra Myggebugten.

1922: Norgemiut Nunatsinni telegrammi silleq nassiuppaat

1922: Nordmænd sendte det første telegram i Grønland

1922: Nunatsinnut radiotelegrafikkut attaveqalersinnaaneq Danmarkip misissorpaa

1922: Danmark undersøgte muligheden for radiotelegrafforbindelse med Grønland

Danmarkimi Telegrafdirektoratip teknikkimut immikkoortoqarfiani qallunaat Nunatsinnut radiotelegrafikkut attaviliisinnanaerannik apeqqut akuttungitsunik qaqpineqartarsimavoq, Den Danske Gradmåling-ilu (maanna Geodætisk Institut) Nunatsinnut aasaanerani ilisimasassarsioriartortussaammat radiukkullu tigooraavik atorneqartussamat, ilisimasassarsioritussat aqutsisuat oberstløjtnant P.F. Jensen, Lyngby Radiop tusarnaarneqarsinnaeranik kiisalu asimioqarfinni anginerusuni radioqarfiliornissaq siunertaralugu mississuisussatut isumaqtigiissuteqarfingineqarpoq. Ilisimasassarsiorit aallarput ulloq 3. juni, oktoberillu 21-ani P.F. Jensenip misileraanermi inernererutet pillugit nalunaarusiani Telegrafdirektoratimut tunniuppaat.

I Telegrafdirektoratets tekniske afdeling i Danmark beskæftigede man sig ofte med spørgsmålet om en dansk radiotelegrafforbindelse med Grønland, og da Den Danske Gradmåling (nu Geodætisk Institut) i løbet af sommeren skulle foretage en ekspedition til Grønland, hvor der bl.a. skulle benyttes radiomodtagere, træffedes aftale med ekspeditionens leder, oberstløjtnant P.F. Jensen, om at foretage aflytning af Lyngby Radio samt undersøge placeringsmuligheder for radiostationer på de største bopladser. Ekspeditionen afrejste den 3. juni, og den 21. oktober afleverede P.F. Jensen sin rapport over forsøgsresultaterne til Telegrafdirektoratet.

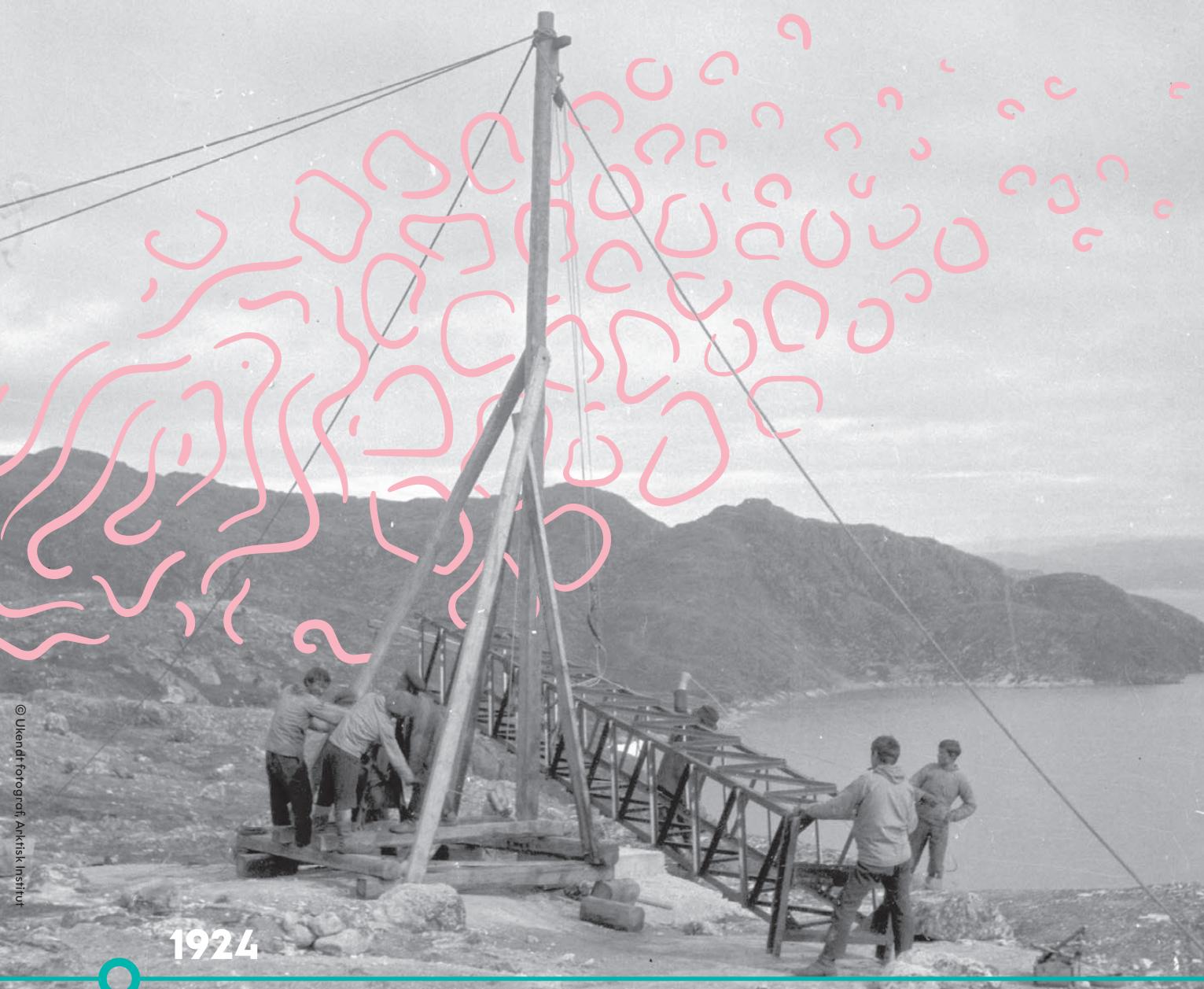

1924: Radioqarfít sisamat napparneqarput

1924: Fire radiostationer oprettedes

Nunatsinni radioqarfínnik sisamanik pilersitsinissaq Grønlands Styrelsip aalajangerpaa, tassalu Qeqertarsuarmi, Nuummi, Tasiilami Qaqortumilu. Stationeqarfíssaq kingulleq taaneqartoq ima sakkortutigisaqq Reykjavík radiomik immaqalu aamma Tórshavnip tungaanut attaveqaannavissinnaassalluni. Ukioq qaangiummat Qeqertarsuarmi "Godhavn Radio" atulersinneqarpoq radioqarfíssanit sisamaas-unit siullertut.

Grønlands Styrelse besluttede at oprette fire radiostationer i Grønland, nemlig Qeqertarsuaq, Nuuk, Tasiilaq og Qaqortoq. Sidstnævnte station skulle være så kraftig, at den kunne opretholde forbindelse med Reykjavík Radio og eventuelt videre til Tórshavn. Året efter blev "Godhavn Radio" i Qeqertarsuaq taget i brug som den første af de fire radiostationer.

1924

© TUSSE

Sign.	Grenlands-Gebry Fr.	6 60	40.66	Befordret til Station
Opgørelsesst.-Gen.	9 90			ssOscar II-Bergen
Andre Gebryer	4 13			Dato
Særegne Gebryer	13 20			KL. Sign.
I alt Fr.	33 83			7/9 20.15 HDM

GRØNLANDS STYRELSE

Fra Station	Nr.	Ord	Dato	KL.	Tl. Bem.
Godhavn Radio	1/1	31/33	6 9 u 5	14.23	Statstgtn

Hans Majestæt Kongen af Danmark København

GRØNLANDS STYRELSE

Har idag aabnet	Modtaget ved Station:	Adresse:	Tjenst. Bem.:
Drift sender fra	GODHAVN RADIO	Judenrigsmimisterie Godhavn radio. Ivigtut Røgfanekrode	
Hilsen fra Danske	Dato	16.9.1925	
	Radiotelegram fra	Skagen	Nr. 513 74 Ord indl. den 8/9 1925. KL. 1/3
	Modtaget	den	Afsendt
	16.9.25	11.55	10.12.25
		Wdy	
	Til Station:		
		ØFV4	

Takker med Genhilsen udtales
bedste ønsker for nye Forbindelse
Danmark Grønland Thorstær

1925: Grønlands Televæsen pilersinneqarpoq

1925: Grønlands Televæsen oprettedes

Grønlands Televæsen opstod med det første telegram, der blev sendt fra Qeqertarsuaq til Kong Christian X i Danmark den 6. september, kl. 14.23.

Telegammimi siullerpaami ima allassimasoqarpoq:
"Ullumikkut Radiotelegrafstationi Qeqertarsuarmi atuleroq - Telegramillu siullersaat Kunngimut ataaqinnittumik nassiunneqarpoq. Qallunaanit, Kalaallinillu inuullaqqussut nassiupparput, maani suna tamarmi ajunngilaq - Nunap iluanut ministeri Hauge". Ulloq 8. september kunngi Skagenimiit ima akissuteqarpoq. Telegrammi akissutaasoq tiguneqarpoq ulloq 10. september: "Ilissilu Inuullaqqullusi qujavunga - Danmarkip Kalaallit Nunaatalu Attaveqalernerat nutaaq pillugu ajunnginnerpaanik Kissassivugut - Christian".

Taamaalluni Nunarput radiokkut Danmarkimut nunarsuullu sinneranut siullerpaamik attaveqalerpoq. Ukioq siulleq Nunatsinni, avammut avataaniillu telegrammit 482-it nassiunneqarsimapput.

Grønlands Televæsen opstod med det første telegram, der blev sendt fra Qeqertarsuaq til Kong Christian X i Danmark den 6. september, kl. 14.23.

Det første telegram sagde: "Har i dag aabnet Radiotelegraftationen i Godhavn for Drift - sender første Telegram til Kongen med ærbødig Hilsen fra Danske og Grønlændere her alt vel - Hauge Indenrigsminister". 8. september svarer kongen fra Skagen. Svartetelegrammet modtages 10. september: "Takker med Genhilsen - udtales bedste Ønsker for nye Forbindelse Danmark Grønland - Christian".

Således får Grønland første radioforbindelse til Danmark og resten af verden. Det første år blev der sendt 482 telegrammer internt i Grønland og til og fra landet.

1925

1926: Nunatsinni radioaviisi siulleq

1926: Første radioavis i Grønland

Nunarsuarmi allakkerinermik ingerlatallit peqatigiif-fissuata 1874-imi pilersinneqarnerani Danmark ilaalermat, Savalimiut Islandilu taamaalillutik ilaalerput, Nunarpulli Dansk Vestindialu ilanngutninggillat.

11. juni kl. 17.00 foretog telegrafbestyrer Hugo Holten Møller den første radiofoniudsendelse med nyheder i Grønland. Dette skete via en selv fremstillet modulationsanordning for telefon, som han havde forsynet telegrafisenderen i Qeqertarsuaq med.

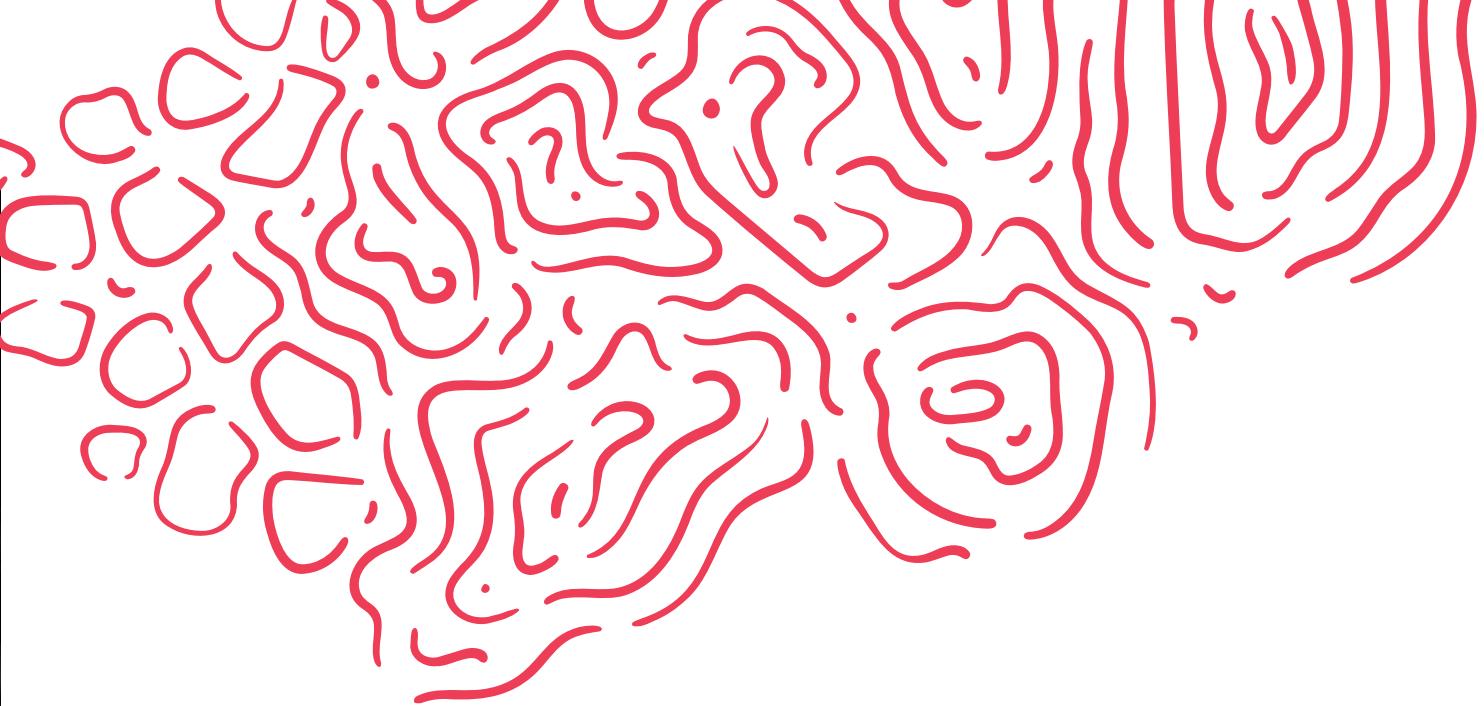
1926: Radioqarfít silamik nalunaaruteqartalerput

1926: Radiostationerne sendte meteorologiske meldinger

Meteorologisk Instituttip radioqarfít taakkut sisamat qinnuigai ullormut marloriarlutik silamik nalunaaruteqartaqqullugit.

Meteorologisk Institut anmodede de fire radiostationer om at sende meteorologiske meldinger to gange dagligt.

1926

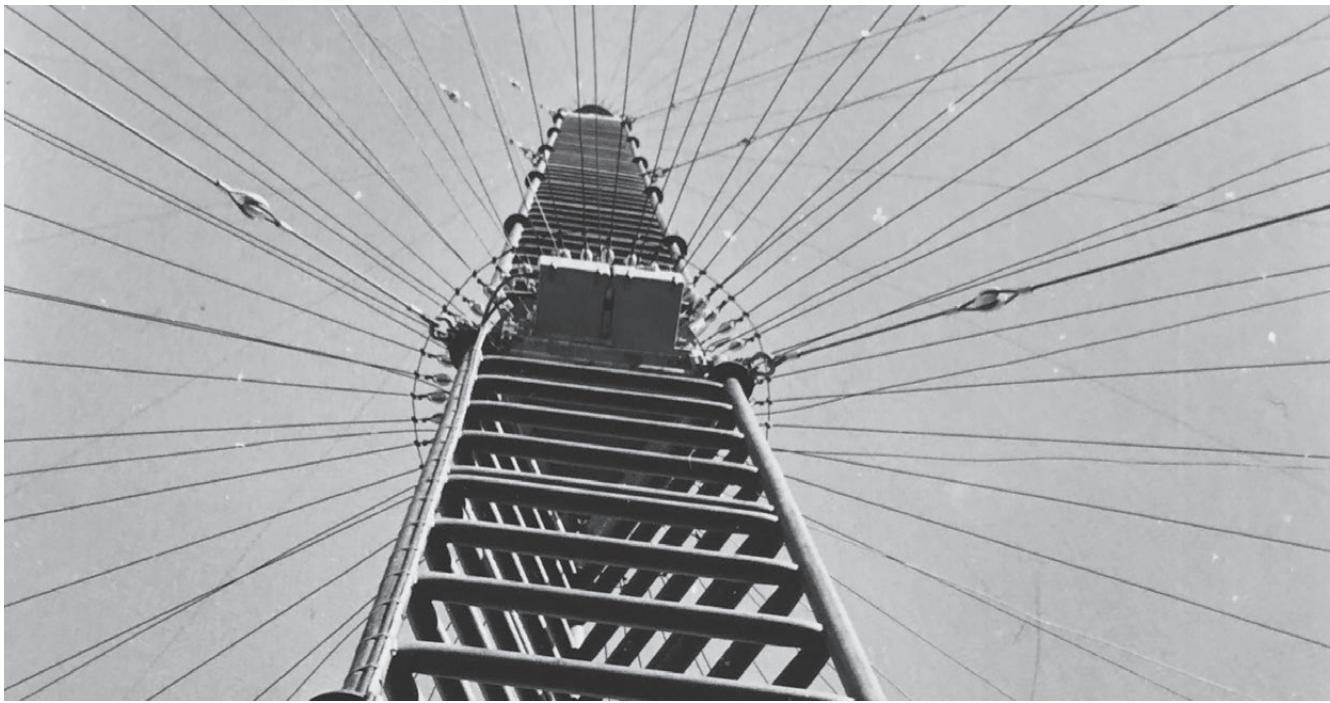
1927: Kangerluarsoruseq allakkerivittaarlunilu radioqarfittaarpoq

1927: Færinge havnen fik post- og radiostation

Savalimmiortut imartatsinni aalisarsinnaangor-mata nunami aallaavissaattut pilersinneqartoq Færingerhavne-mik atserneqarpoq. Savalimmiunut Savalimmiuniillu allakkat savalimmiortut angalla-taannit assartorneqartarput Kangerluarsorutsimilu aalisariutinut agguanneqartarlutik. Kalaallit frimærkii 1938-mi atorneqalinngikkallarmatali Allakkeriviup ullormik naqitsissutit atugarai, aqqutillu atorneqareersup ingerlaannarnissaa akuerineqar-poq. Kangerluarsorusermiut tusarnaarsinnaasaannit-taaq radioqarfioritoqarpoq.

Færinger fik ret til at drive fiskeri ved Grønland, og der oprettedes en base på land, som fik navnet Færingerhavnen. Post til og fra Færøerne blev beført med færøske skibe, og omfordelt til de enkelte fiskefartøjer i Færingerhavnen. Poststationen benyttede allerede før de grønlandske frimærkers indførelse i 1938 et datostempel, og den eksisterende rute fik tilladelse til at fortsætte. Ved Færingerhavnen opførtes der også en radiostation for de færøske fiskere.

1927

1927: Danmarkimiit Kalaallit Nunaannut radioaviisi siulleq

1927: Første radioavis fra Danmark til Grønland

Ulloq 15. marts Københavni Styrelsip kalaallisut radioaviisi siulleq "Nøgleavisen" Nunatsinnut aallakaatippaa. Tiguneqarnermi kingorna kalaallisuunngortinneqartarpoq telegrafilu aqqutigalugu niuertoqarfinnut assigiaqngitsunut siammerterneqartarluni, ilaatigut radioqarfilt silataannut imaluunniit niuertoqarfipup allafflata matuisa ilaata silataanut nivinngarneqartarpoq, ilaatigullu aviisit arlalinnguit niuertoqarfimmi agguanneqartarlutillu periarfissaqarflatigut niuertoruseqarfinnut asimioqarfinnuluunniit qanittorisanut nassiunneqarsinnaasarluni.

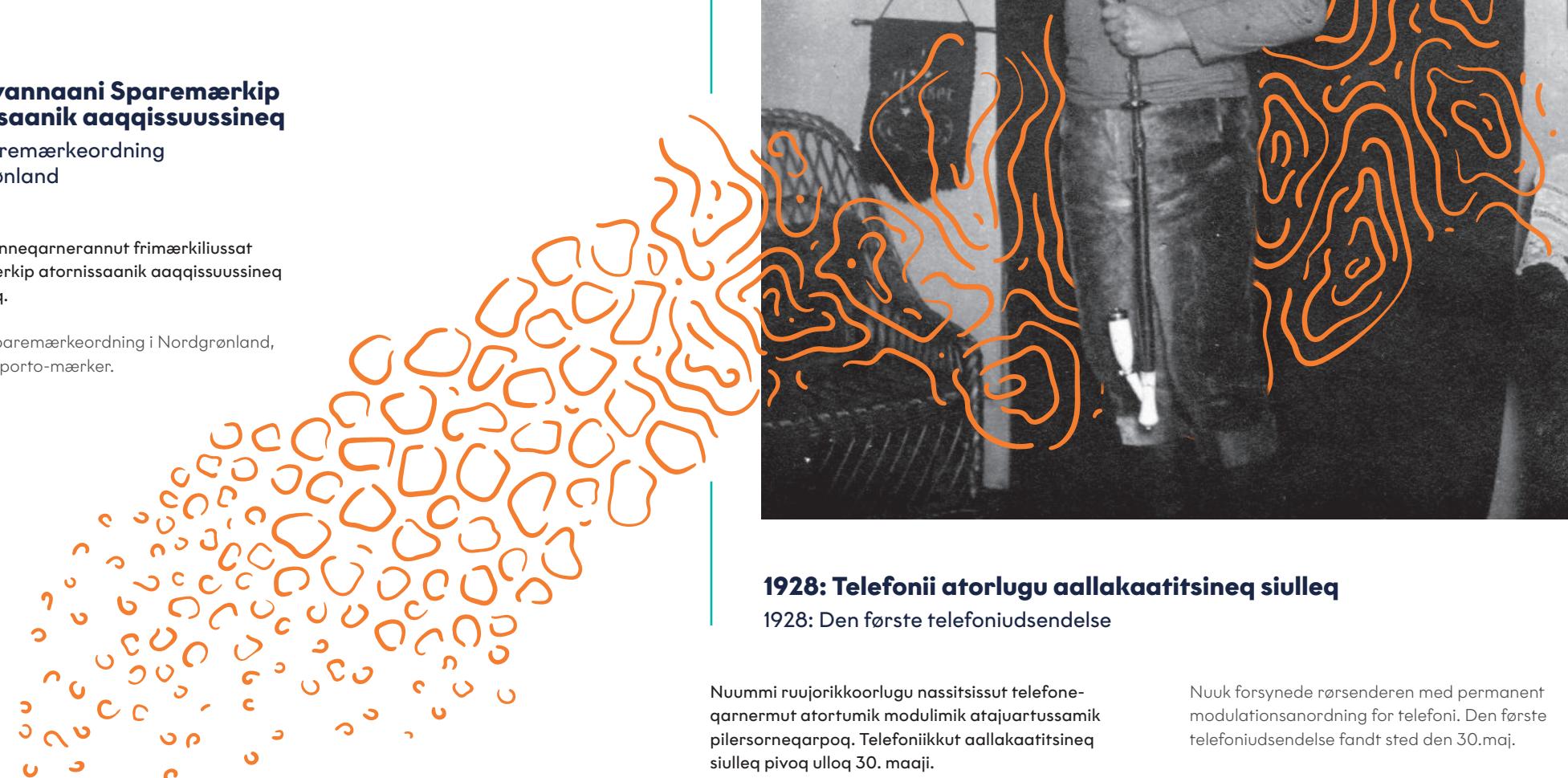
15.marts udsendte Styrelsen i København den første grønlandske radioavis, "Nøgleavisen", til Grønland. Efter modtagelsen blev den oversat til grønlandsk og spredtes ad telegrafisk vej til de forskellige kolonier, hvor den dels blev slæbt op udenfor døren til telestationerne eller et af kolonikontorerne, dels fordeltes i et vist antal eksemplarer ved selve kolonien og desuden ved foreliggende lejlighed sendtes ud til de omliggende udsteder og bopladser.

1927: Avannaani Sparemærkip atornissaanik aqqissuussineq

1927: Sparemærkeordning i Nordgrønland

Poortukkat nassiunneqarnerannut frimækiliussat atorlugit sparemærkip atornissaanik aqqissuussineq atulersinneqarpooq.

Der indførtes en sparemærkeordning i Nordgrønland, ved brug af pakke porto-mærker.

1928: Telefonii atorlugu aallakaatitsineq siulleq

1928: Den første telefonudsendelse

Nuummi ruujorikkorlugu nassitsissut telephoneqarnermut atortumik modulimik atajuartussamik pilersorneqarpooq. Telefoniikkut aallakaatitsineq siulleq pivoq ulloq 30. maají.

Nuuk forsynede rørsenderen med permanent modulationsanordning for telefoni. Den første telefonudsendelse fandt sted den 30.maj.

1928

1929: Telegrammilerisup ikiortaatut ilinniartoq kalaaleq siulleq

1929: Første grønlandske telegraf-
medhjælperelev

Sofus Olsen telegrammilerisup ikiortaatut kalaallini
ilinniartut siullersaattut "Godthåb Radio"-mi suliler-
poq ulloq 1. novembari.

Sofus Olsen blev 1.november ansat ved "Godthåb
Radio" som første grønlandske telegrafmedhjælperelev.

1929

1930

1929: Qeqertarsuarmi, Nuummi Qullissanilu telefonii

1929: Telefoni i Qeqertarsuaq, Nuuk
og Qullissat

Telegrafbestyrer Hugo Holten Møllerip Qeqertar-
suarmi telephoneqarfik 17-inik atuisulik atoqqaartip-
paa. Nuummi Qullissanilu aammattaaq telephoneqar-
fittaarput amerlaqatingajaanik atuisulinnik.

Telegrafbestyrer Hugo Holten Møller indvier telefon-
anlæg i Qeqertarsuaq med 17 abonnenter. Nuuk og
Qullissat har også fået etableret telefonanlæg med
lignende abonentantal.

1930: Poortukkanik nassius- sinermut akimut tapiliussaq

1930: Tillægsporto på pakker

Københavnimi Grønlands Styrelsemut tassanngaani-
niillu poortukkanut qallunaat allakkeriviannit
assartorneqartunut qallunaat frimærkiliussaata
saniatigut, poortukkanut Nunatsinnut tassanngaani-
niillu assartorneqartunut maanna akimut tapiliussiso-
qartalerpoq. Marloriaammik nassiuassinermut akiliute-
qartarnerup tamatuma kinguneraa, Nunatsinnut
tassanngaanniillu poortukkanik nassiuussisoqarsin-
naajunnaarnera qallunaat frimærkii kisiisa atorlugit.

Udover dansk porto for pakker, der befodredes af det
danske postvæsen til og fra Grønlands Styrelse i
København, blev pakker nu pålagt tillægsporto for at
blive transporteret til og fra Grønland. Indførelse af
denne dobbelt-porto medførte, at der ikke længere
kunne sendes pakker til og fra Grønland alene ved
brug af danske frimærker.

1932: Kalaallit Nunaannut juullimi inuullaqqussutit siilliit

1932: Første julehilsener til Grønland

Den danske Statsradiofoni Kalundborg aqqaarlugu Nunatsinnut juullimut inuullaqqussutinik aallakaa-titsilluni aallartippoq.

Den danske Statsradiofoni begyndte udsendelse af julehilsener til Grønland via Kalundborg.

1934: Kitaata sineriaani radiukkut aallakaatitsinerit

1934: Radiofoni på vestkysten

Nuummi "Godthåb Radio" ukiuunerani sapaatip akunneranut marloriarluni radiokkut aallakaatitsisopoq. Pingaartumik oqalugiaqtunik. Aallakaatitat nuannarieqaqalutik allaat Maniitsumit, Sisimiut Paamiuniillu tusarnaarneqartarpuit. Avannaani Kujataanilu landsrådit radioaviisit kalaallisut aallakaatinneqartarnissaat pillugu siunnersuteqarnaq tamarmik akueraat.

"Godthåb Radio" i Nuuk udsendte radiofoni to gange ugentligt om vinteren. Især foredrag. Programmerne blev aflyftet med glæde så fjerne steder som Maniitsoq, Sisimiut og Paamiut. Nord- og Sydgrønlands landsråd vedtog begge forslag om at radioaviserne også blev udsendt på grønlandsk

1935. Thule nammineq pigisaminik frimærkeqalerpoq

1935. Thule fik egne frimærker

Niuertarfefarfik Thulemiittoq, Knud Rasmussenip pigisa, nammineq pigisaminik frimærkeqalersin-naanerminik Den Danske Poststyrelsemit akuerine-qarpoq. Thulemut ukiumut ataasiarluni angalasartoq pujortulik nammineq pigisaq Thulemiit København-mut ilaaffigalugu nassiuinneqartunut, frimærkit taamaallaat atorneqarsinnaapput.

Den private handelsstation Thule, som Knud Rasmussen ejede, fik tilladelse til at udgive egne frimærker af Den Danske Poststyrelse. Frimærkerne kunne kun bruges til forsendelser fra Thule til København med den private dampskibsrute, der besøjlede Thule én gang om året

1937: Nunarsuarmi allakkerinermik suliaqartut peqatigiiffissuata Nunatta frimærkii akuerai

1937: Verdenspostforeningen tillod grønlandske frimærker

Nammineq frimærkilianik saqqummiisarnissamut Nunarsuarmi allakkerinermik suliaqartut peqatigiiffissuata akuersina pissarsiariumallugu, Nunarput qallunaanit nunasiaataasutut maanna nalunaarutigineqarpoq, allakkerinermilu Den Danske Poststyrelsep ataañiilerluni. Nunarsuarmi allakkerinermik suliaqartut peqatigiiffissuata akuersissutaa ukioq taanna juullimi tiguneqarpoq. Allaffissornikkut taaguuta Grønlands Styrelse allanngortinneqanngilaq, qallunaallu nunasiaataattut ataatsimoortumik allannguineq Den Danske Post-styrelsemut tunngasutefarpoq, nammineq frimærk-iutigisanik saqqumiisalersinnaanermik siunertaqartoq.

For at få Verdenspostforeningens tilladelse til at udgive egne frimærker, blev Grønland nu tilmeldt som en dansk koloni, postalt hørende under Den Danske Poststyrelse. Tilladelsen fra Verdenspostforeningen forelø i juli samme år. Administrationens navn Grønlands Styrelse ændredes ikke, og ændringen til at blive en samlet dansk koloni blev set i relation til Den Danske Poststyrelse med det formål at kunne udgive egne frimærker.

1937: Thulemi niuertarfefarfik namminersortoq Danmarkip pisariaa

1937: Danmark købte den private handelsstation i Thule

Danmarkip naalagaaffiata Thulemi niuertarfefarfik namminersortoq Knud Rasmussenip uillarneranit pisariaa. Thule nammineq inatsiseqarlunilu frimærkeqarlunilu ingerlasimavoq, Knud Rasmussenillu toquiaarnera pissutigalugu qallunaat naalagaaffiat periarfissarsivoq ungasinnerusoq eqqarsaatifgalugu frimærkinik ataatsimoorussanik inatsisinillu Nunatsinnut tamarmut atuuuttussanik peqalersitsinissamik. Maanna kissaatigineqalerpoq Nunarput nammineq allakkeriveqalerlunilu nammineq frimærkeqalissasoq.

Den danske stat købte den private handelsstation i Thule, af Knud Rasmussens enke. Thule fungerede med egne love og frimærker, men efter Knud Rasmussens tidlige død, fik den danske stat nu mulighed for, på sigt, at få indført fælles frimærker og love i hele Grønland. Der var nu et ønske om, at Grønland fik eget postvæsen og egne frimærker.

1932–1934

1935

1937

1938

1938: Grønlands Postvæsen pilersinneqarpoq

1938: Grønlands Postvæsen blev til

Qallunaat statsministeriata Th. Stauningip ulloq 17. septembari "Bekendtgørelse fra Statsministeriet angående Postforbindelsen mellem Grønland og Danmark samt Udlandet" atsiorpaa. Tamanna Grønlands Postvæsenip aallartinneratut isigine-qarpoq.

Grønlands Postvæsenip atuleqqammisup Nunatta Danmarkillu akornanni allakkanik tamanik assartorneq kisermaatarilerpaa, Nunarsuarmilu Allakkeriner-mik suliaqartut peqatigiifissuannut ilaasortanngor-poq.

Taamaattumik nunanut tamalaanut atorsinnaasut frimærkit siullit, ukioq taanna Nunatsinni sananeqarsinnaalerput. Frimærkinik katersisartunut Postvæsen-ip tuniniaanermut allafeqarfata Københavnimi Bernstorffsgade 32-miittup, kalaallit frimærkii nutaat tuniniarlugit aallartippai ulloq 1. decembari 1938, allakkallu puussaat FDC-t Københavnimiit nassiuunne-qartarpuit.

Den 17. september underskrev den danske statsminister Th. Stauning "Bekendtgørelse fra Statsministeriet angående Postforbindelsen mellem Grønland og Danmark samt Udlandet." Dette anses som Grønlands Postvæsens fødsel.

Det nyoprettede Grønlands Postvæsen fik eneret på bef ordning af post mellem Grønland og Danmark og blev medlem af Verdenspostunionen.

Samme år kunne Grønland derfor lave de første frimærker med international gyldighed. Postvæsenets salgskontor for frimærkesamlere på Bernstorffsgade 32 i København startede salget af de nye grønlandske frimærker den 1. december 1938, og der sendtes FDC-kuverter fra København.

1940: Radiukkut Danmarkimut attavik kipineqarpoq

1940: Radioforbindelsen til Danmark blev afbrudt

Danmark tyskinit tiguarneqarpoq ulloq 9. april. Danmarkimut radiokkut attavii tamarmik tassannaq kipineqarput Lyngby Radio Danmarks Kortbølggesenderilu nipaarunniariartut. 22. april Lyngby Radiup Nunarpal kaldeqqippaa statsminister Th. Stauningip nunami qanoq pisoqarnera pillugu nassuaateqarnera telegrammiutiginiarlugu. Aalajangersimasumik attaveqartarnissap isumaqatigiissutigineqarnissaq pillugu, Eske Brunip Godhavn Radio qinnuigaa USA-mi qallunaat Washingtonimi aallartitaqarfanut attaveqaqqullugu. Ulloq 11. april attaviginnittooqarpoq. Piffissaq siviktsuinnaq atorlugu Godthåb Radio aamma Julianehåb Radio Amerikamut attaveqarsinnaanngortinnejnqarput. Danmarkimut radiokkut attavik annikilleqaaq atorneerulluin-nangavilluni.

9.april blev Danmark besat af tyskerne. Alle radioforbindelser til Danmark blev brat afbrudt, da Lyngby Radio og Danmarks Kortbølggesender straks blev tavse. 22.april kaldte Lyngby Radio igen Grønland for at sende et telegram med en redegørelse for landets situation fra statsminister Th. Stauning. Eske Brun bad Godhavn Radio tage forbindelse med USA for kontakt med den danske ambassade i Washington og aftale regelmæssig forbindelse. 11.april opnåede man telegrafisk forbindelse. I løbet af kort tid blev også Godthåb Radio og Julianehåb Radio omlagt til trafik mod Amerika. Radioforbindelsen til Danmark svandt ind til næsten ingenting.

© H.M. Born

1941: Amerikamiut silasiorfiliortillu mittarfiliortiterput

1941: Amerikanerne byggede vejrstationer og flybaser

Amerikamiut nalunaarasuartaateqarnermik ingerlatseqatigiifiat ulloq 23. decembari nalunaarpoq, telegrammit Amerika aqqusaarlugu Danmarkiliartut nassiuunneqarsinnaajunnaartut. Amerikamiut Nunarpal tamaat mittarfinnik, naleqqersornernut radareqarfinnik silasiorfinnillu amerikanernik pilersitsiortorfigaa. Suliaq tamanna ilisarnaateqartinneqarpoq "Bluie"-mik.

Det amerikanske telegrafselskab meddelte 23.december, at telegrammer ikke mere kunne blive sendt via Amerika til Danmark. Amerikanerne begyndte at etablere flere flybaser, pejleradarstationer og vejrstationer over hele Grønland. Projektet fik kodebetegnelsen "Bluie"

1940–1941

© Bent Helmud, Arktisk Institut

1942: Thulemi silasiorfik amerikamiunit sananeqarpoq

1942: Thule vejrstation blev opført af amerikanerne

Amerikamiut kissaateqarnerat malillugu Nunatsinni radioqarfut tamarmik ulloq unnularu akunnerit pingasukkaarlugit silasiornermik nalunaaruteqartarput.

Efter amerikansk ønske indsendte alle radiostationer i Grønland vejrobservationer hver tredje time døgnet rundt.

1942: "Kalaallit Nunaannut juullimi inuullaqqusineq" sorsunnerup nalaani ingerlaannarpoq

1942: "Julehilsener til Grønland" fortsatte under krigen

Danmarks Radiop aallakaatittagaa "Kalaallit Nunaannut juullimi inuullaqqusineq" sorsunnersup nalaan tamaat ingerlaannarpoq.

Danmarks Radios udsendelse "Julehilsener til Grønland" fortsatte under hele krigen.

1943: Aalajangersimasumik radiokkut aallakaatitsineq

1943: Regelmæssig radiofoni

Radiokkut aallakaatitsineq maanna ulluinaat tamaasa ingerlalerpoq. Ullut tamaasa radioaviisi aallakaatinneqartalerpoq, siullermik kalaallisut kingusinnerusukkullu qallunaatut. Ukiuunerata ingerlanerani aammattaaq Nuumiunik imaluunniit illoqarfimmum tikeraanik oqalugiartitsisoqartarpoq. Naalagiarnerit soorunalumi nipilersukkat aliikkutas-siat qitigiarnerillu aammattaaq aallakaatinneqartarput. Nunap ilarujussuani "Godthåb Radio" ukiuunerani aalajangersimakannersumik tusarnaar-neqarsinnaasarpoq, angusinnaasaali aasakkut annikinnerusaqaq.

Radiofoni blev nu udsendt på alle hverdage. Der blev dagligt sendt en radioavis først på grønlandsk og senere på dansk. Yderligere blev der i vinterens løb holdt foredrag af folk, der boede i Nuuk eller besøgte byen. Desuden blev der sendt gudstjenester og naturligvis underholdnings- og dansemusik. "Godthåb Radio" blev om vinteren hørt nogenlunde regelmæssigt over en meget stor del af landet, mens rækkevidden var betydeligt mindre om sommeren.

1942

1943

1945: Danmarkimut radiokkut attavik aallarteqqinneqarpoq

1945: Radioforbindelsen til Danmark blev genoptaget

Maajip sisamaata tallimaatalu unnuani "Godthåb radiostation"-imi sulisut inuuusutut ilaat Nuummi radiomut napparussuit portunerpaartaannut majuarpoq aappalaartorlu dannebrog aalajanger-sorlugu. Inuit iterarmata Radiop Qaqqaata portunersaani aappalaartoq aalataarusaarpoq. Radiokkut Danmarkimut nalinginnaasumik attaveqaqqitoqaleroq ulloq 5. maađi.

Amerikamiut taarserlugit stationeqarfisa ingerlatiler-nissaannik aallartitsiartortussat angutit aqaneq marluk aggustimi ammalu angutit qilut novembarimi Grønlands Styrelsip aallartippai.

Natten mellem den 4. og 5.maj klatrede en af "Godthåb Radiostions" unge medarbejdere op i den højeste radio-mast i Nuuk og fastgjorde et dannebrogflag. Da byen vågnede, vejede flaget fra toppen af Radiofjeldet. Normal radioforbindelse med Danmark etableredes 5.maj.

Grønlands Styrelse udsendte 12 mand i august og 10 mand i november for at påbegynde overtagelse af de amerikanske stationer.

1945

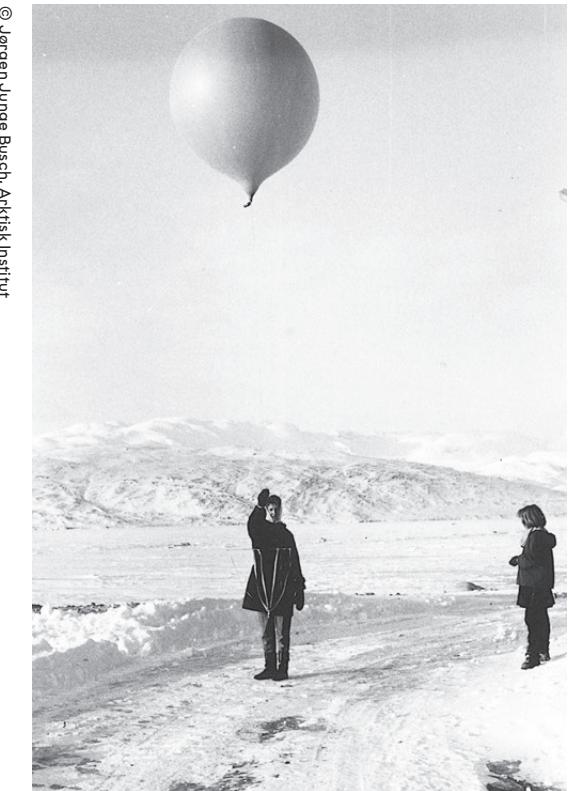
© Jørgen Junge Busch, Arktisk Institut

1946: Radiokkut Silamillu kiffartuussineq

1946: Radio- og Vejrtjenesten

Sorsunnerup kingorna taaguut "Kalaallit Nunaanni Radiokkut Silamillu kiffartuussineq" saqqummerpoq, sulusullu tamarmik katillutik 127-upput.

Efter krigen opstod navnet "Radio- og Vejrtjenesten i Grønland" for organisationen og det samlede personale udgjorde i alt 127 mennesker.

1946: Nuummi Telegrafist-skolip arnat ilinniartussatut akuerai naak Danmark itigartitsigaluartoq

1946: Telegrafistskole i Nuuk tillod kvindelige elever trods forbud fra Danmark

Nuummi Telegrafistskole pilersinneqarpoq atuaqtigiinnik siullernik 17-inik ilinniartoqarluni, taakkunani pingasut arnaallutik. Atuarfiup pilersinneqannginerani Grønlands Styrelsi aperineqarpoq Telegrafistskolimi nukappiaqqat niviarsiaqqallu ilinniartuutigineqarsinnaanerat akuerisinnaneraat. Niviarsiaqqanik ilinniartoqarnissamut akissut itigartitsineruvoq. Telegrafbestyrerilli T. Wodschowip assistent P. Albrechtsenillu Københavnimiit pisortatigoortumik itigartitsineq soqutiginagu suaat marluk taakku atuaqtigiaittussatut siullertut akueraat.

Telegrafistskole blev oprettet i Nuuk med et første hold på 17 elever, hvoraf tre var piger. Før etableringen af skolen blev Grønlands Styrelsen forespurgt, om de kunne acceptere, at man optog både drenge og piger på Telegrafistskolen. Svaret var et nej til pigeelever. Men telegrafbestyrer T. Wodschow og assistent P. Albrechtsen valgte at ignorere det officiel afslag fra København og tillod begge køn på det første hold.

1948: Radiokkut Innaalla-giaqarnermillu kiffartuussineq

1948: Radio- og Eltjenesten

Radiokkut Silamillu kiffartuussineq annertusineqarpoq Radiokkut Innaallagiaqarnermillu kiffartuussininngortillugu

Radio- og vejrtjenesten blev udvidet til Radio- og Eltjenesten.

1946

1948

1950: Grønlands Tekniske Organisation (GTO) pilersinneqarpoq

1950: Grønlands Tekniske Organisation (GTO) dannedes

Grønlandskommisionen 1948-meersoq isumaliutissisutsuteqarpoq erngerluni inatsisinnngortinnejartumik, 1950-illu aasaani Nunatsinni inuiaqtigijinnik ineriar-tornermi pingaarutillit sunnerneqarnissaat pitsanngortinnejarnissaallu siunertaralugu aqqissuussaq nutaaq aallartinneqarpoq. Grønlands Tekniske Organisation (GTO) pilersinneqarpoq kiisalu Radiokut Innaallagiaqarnermillu kiffartuussineq tassunga nuunneqarpoq "Telekontor"-imik taaguuserneqarluni, tassungalu ilaavoq Kalaallit Nunaanni Nalunaarasuartaateqarnermik kiffartuussiveqarfik (Teletjenesten i Grønland). Telekontori kingusinnerusukkut Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfittut (Teleafdelingen) taaguuteqalerpoq. GTO-p ataanimmikkoorttaaq aamma taaguuserneqarpoq "Grønlands Televæsen"-imik aammalu Nalunaarasuartaateqarnermik kiffartuussiveqarfik (Teletjenesten).

Grønlandskommisionen af 1948 afgav betænkning, der hurtigt blev omsat i lovgivning, som fra sommeren 1950 satte nyordningen i gang med henblik på at påvirke og forbedre alle væsentlige sider af samfundsudviklingen i Grønland. Grønlands Tekniske Organisation (GTO) blev dannet og Radio. og Eltjenesten bliver en del deraf med betegnelsen "Telekontoret", hvortil hørte Telejenesten i Grønland. Sidenhen skiftede Telekontoret navn til Teleafdelingen. Enheden under GTO blev også kaldt "Grønlands Televæsen" og Telejenesten.

1950: Allakkeriveqarneq KGH-p ataanut inissinneqarpoq

1950: Postvæsenet blev placeret under KGH

Nunatsinni Landsrådi allakkeriveqarnermik isornartorsiuimmat Allakkeriveqarneq Den Kongelige Grønlandske Handelip (KGH-p) ataanut inissinneqarpoq, Nunatsinnik pilersuinermik, angallassinermik nioqqutissiornermillu aamma ingerlatisiusumut.

Kritik af postvæsenet kom fra Grønlands Landsråd. Postvæsenet blev placeret under Den Kongelige Grønlandske Handel (KGH), der også varetog forsyningen, trafikken og produktionen i Grønland.

1950

1953: Nunarput siullerpaamik allakkerivittaarpoq

1953: Grønland får sit første posthus

Nunap pivusumik allakkerivia Nuummi ammarneqarpoq.

Landets første rigtige posthus åbnes i Nuuk.

1953: Telefoninut attaveqaatit Nuummi annertusarneqarput

1953: Telefonnettet blev udbygget i Nuuk

Nuummi telefonit attaveqaataat annertusarneqarput. Telefoncentrali 100-nik ledningeqarluni relæcentraliuvoq attaveqaallu pilersinneqarpoq manna tikillugu atorneqartutigut silaannakkut ledningitigut. Piffissap ingerlanerani attavilerneqarput Radiohusi, Telestationi aammalu Dronning Ingridip Sanatoriaa (SANA).

Nunatsinni silamik nalunaaruteqartarneq 1. decembari Grønlands Styrelsip ataani Radiokkut Silamillu kiffartuussinermit Illersornermut ministeriaqarfip ataaniittumut Meteorologisk Instituttimut nuunneqarpoq.

I Nuuk blev telefonnettet udbygget. Telefoncentralen er en 100-ledningers relæcentral og nettet blev etableret som luftledningsnet som hidtil. Efterhånden kom der tilslutning til Radiohuset, Telestationen og Dronning Ingrids Sanatorium (SANA).

1. december overgik vejrmeldetjenesten for Grønland fra Radio- og vejrtjenesten under Grønlands Styrelsen til Meteorologisk Institut under forsvarsministeriet.

1953

1956: Pinerlussimasunut isertitsivik Nuummi atorneqalerpoq

1956: Forvaringsanstalt for kriminelle blev taget i brug i Nuuk

Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfip (Teleafdelingen) parnaarussat arallit isertitsivimi unnuakkuinnaq parnaarussimasussat suliassaqtillugillu ilinniartittarpai.

Teleafdelingen beskæftigede og uddannede flere af de indsatte, der kun skulle være på anstalten om natten.

1957: VHF-ikkut attaveqaat siulleq

1957: Første VHF-forbindelse

Ittoqqortoormiit Uunarterlu toqqaannartumik VHF-ikkut attaveqaatitaarput.

Ittoqqortoormiit og Uunartoq fik direkte VHF-forbindelse.

1956–1958

1958: Grønlands Postvæsen pilersinneqarpoq

1958: Grønlands Postvæsen opstod

Nunatsinni nassissanut assigiinngitsumik akeqartit-sineq 1. juli atorunnaarsinneqarpoq, niuertoqarfinni-lu nunaqarfinniluunniit arlalinni allakkanut aallartus-sanut tunniussisarfiit pilersinneqarput. Grønlands Postvæsen taamaalilluni pisortatigoortumik aallartipopoq.

Portofriheden for forsendelser internt i Grønland blev opnået den 1.juli og der etableredes postindleveringssteder ved en række udsteder og bygder. Således var det den officielle begyndelse til Grønlands Postvæsen.

1958: Radiokkut aallakaatitsinermut atortulersuut nutaaq KNR-illu atulernera

1958: Nyt radiofonisystem og KNR blev til

Nuummi Radiohusemi ulloq 31. juni radiokkut aallakaatitsinermut atortoq nutaaq atoqqaartin-neqarpoq. Radiokkut aallakaatitsinermut nassitsissut sakkortooq Nuup kitaani Kitsissuni "Radioø"-mi napparneqarpoq, allallu radiokkut aallakaatitsinermut nassitsissutit minnerusut Paamiuni Qeqertarsuar-milu napparneqarlutik. Nuuk aammattaaq FM-ikkut Kitsissuni nassitsissutitaarpoq radiokkut aallakaatitsinermut programmp atorneqartup pingaartumik Radioø-mut nuunneqartarneranut atorneqartumik. "Godthåb Radio"-p nassitsinermut atortui annertusineqarput aammalu Naalakkap Qaqlaani Qasigianguilu antennit tigooraassutit nutaaq napparneqarput.

31.juni blev det nye radiofonisystem i Radiohuset i Nuuk indviet. En kraftig radiofonisender blev opsat på "Radioøen" ved Kookerne ved Nuuk samt mindre radiofonisendere i Paamiut og Qeqertarsuaq. Med i købet fik Nuuk en FM-sender, der primært blev brugt til at overføre radiofoniprogrammet til Radioøen. "Godthåb Radios" sendeanlæg blev udvidet og der blev etableret et nyt modtageantenneanlæg på Inspektørfjeldet på K'asigiaánguit.

1963: VHF-ikkut telefoninut attaviit, Telex-imik kiffartuussineq telefonillu aqquaat

1963: VHF-telefonforbindelser, Telex-tjeneste og telefonnet

VHF-ikkut telefoninut attaviit siullit nunaqarfinnunut attaviliissutigineqarput. Telex-imik kiffartuussineq oktoberimi atutilerpoq. Nuummi Kangerlussuarmilu taamaallaat taakkunaniinnaagallartoq atusoqarluni. Nuummi illoqarfimmi tamarmi telefonit attaviinik pilersuisoqalerpoq.

Første VHF-telefonforbindelse blev etableret til bygderne. Telex-tjeneste blev indført i oktober, foreløbig dog kun med abonnenter i Nuuk og Kangerlussuaq. I Nuuk blev der indledt etablering af et telefonnet, der dækkede hele byen.

© Finn Samson, Arktisk Institut

1965: Ukiup naalernerani Nuummi 325-t (innuttaasut 100-gaangata arfineq-pingsut) telephoneqalerput

1965: Ved udgangen af året var der 325 telefonabonnenter i Nuuk (8 pr. 100 indbyggere)

1963–1965

1966: Telefonikkut nunanut allanut attavik siulleq

1966: Første telefonforbindelse til udlandet

Kortbølgikkut attavik "Danmarkstelefon"-i marlunnik kanalilik atoqqaarfissioneqarpoq ulloq 25. oktober. Taamaaliluni telefonikkut Nunatta (Nuup) nunallu allap (Danmarkip) akornanni attavik siulleq atulerpoq. Illu telephoneqarfik aammalu telefoncentrali (ARF) nutaaq atuisunut 2.000-inut inissalik Nuummi Foxvejimi atoqqaarfissioneqarpoq. Tamanna ilutigalugu kabelitigut attaveqarneq tamarmi maanna silaannakkut ledningitigoorsimasoq nunap iluatigut kabelitiguulerpoq.

"Danmarkstelefonden" på kortbølge blev indviet med to kanaler 25. oktober. Hermed var den første telefonforbindelse mellem Grønland (Nuuk) og udlandet (Danmark) oprettet. Telefonhus og ny telefoncentral (ARF) med plads til 2.000 abonnenter blev indviet på Foxvej i Nuuk. Samtidig var hele kabelnettet nu omlagt fra luftledninger til jordkabel.

1966: Nunatsinnut telefoninut kabelitigut attaviit

1966: Telefonkabelforbindelserne til Grønland

Store Nordiske Telegrafsselskab (GNT)-p telefoninut kabelitigut attaviit SCOTICE (Skotland-Savalimmiut) aamma ICECAN (Savalimmiut-Island-Kalaallit Nunaat-Newfoundland) atulerpai.

Store Nordiske Telegrafsselskab (GNT) tog telefonkabelforbindelserne SCOTICE (Skotland-Færøerne) og ICECAN (Færøerne-Island-Grønland-Newfoundland) i brug.

1966

© TUSSS

1968: Oqaloqatigiinnernut piffissaq atorneqartoq killiler-sorneqalerpoq

1968: Samtaletid blev rationeret

Nunaqarfut amerligaluttuinnartut VHF-ikkut telefonimut attaveqalernerat pissutigalugu, Nunatsinni telegrammit nassiuinneqartartut amerlassusaat ukiup ingerlanerani 20.000-it missaannik ikileraate-qarput. Danmarkstelefonimi kanalit marluk atorneqangaarmata oqaloqatigiinnernut piffissaq atorneqartoq minuttinut pingasunut killilerneqarpoq.

Antallet af indenlandske telegrammer faldt med ca. 20.000 i årets løb på grund af, at flere og flere bygder fik VHF telefonforbindelse. På grund af overvældende pres på de to telefonkanaler på Danmarkstelefonen rationeredes samtaletiden til tre minutter.

1969: Frimærkini kalaallisut oqaatsit atorerat

1969: Grønlandsk sprog på frimærkerne

Frederik IX-ngata 70-iliineranut atasumik Nunatsinnik taagut oqaatsit marluk atorlugit siullerpaamik allassimalerpoq, tassalu qallunaatut kalaallisullu. Tamanna sioqqullugu frimærkini tamani oqaatsit atorneqartut qallunaatut allassimasarput.

I forbindelse med Frederik IX's 70-årsdag blev navnet på Grønland for første gang skrevet på to sprog, dansk og grønlandsk. Før dette var alle frimærker kun skrevet på dansk.

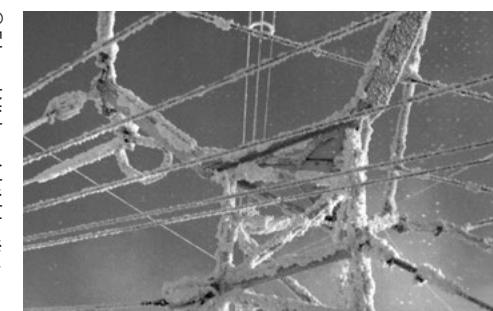
1968–1971

1969: Elektroniklærlingit kalaallit siullit Nalunaara-suartaateqarnermut

1969: De første grønlandske elektroniklærlinge blev ansat hos Teleafdelingen

1970: Nalunaarasuartaaseri-sutut ilinniartoq siulleq inaa-rutaasumik soraarummeer-nermini angusivoq

1970: Første teleelever bestod afsluttende eksamen

1971: Kitaata sineriaani UHF-imut sakkortusaavvik

1971: UHF radiokæde på vestkysten

UHF-imut sakkortusaavimmot atortoq nutaaliaq Genevemi TELECOM-ip saqqummersitsinerani saqqummiinneqarpoq. Taassuma qijanaqtigaa nukissiummilik atuinikitsuararsuunini. Tamatuma kitaata sineriaani kujasinnerusumi sakkortusaavimik 900-t angulligit telefoninut kanaleqarsinnaasmik (Tv-kanali qalipaatilik ataaseq assigaa) pilersitsisinhaaneq periarfissaqalersippaa. VHF-imut sakkortusaavimmik pilersitsiorloruni aallartitsinerugluaq unitsinnejqassasoq aalajangiunneqarpoq, taarsiullugulu teknologii nutaaq taanna tunngavigalugu UHF atorlugu sakkortusaaviit pilersinnejqassasut.

Ny type UHF radiokædeudstyr blev præsenteret på TELECOM udstillingen i Geneve. Det udmærkede sig ved et meget lavt effektforbrug. Dette gav mulighed for at etablere en radiokæde med op til 900 telefonkanaler (svarende til én farve tv. kanal) langs sydvestkysten. Det blev besluttet at opgive det igangværende VHF radiokædeprojekt og i stedet etablere en UHF radiokæde på basis af den nye teknologi.

1972: Illoqarfinni telefonboksit siulliit nappaatiterneqarput

1972: De første telefonbokse blev opstillet i byerne

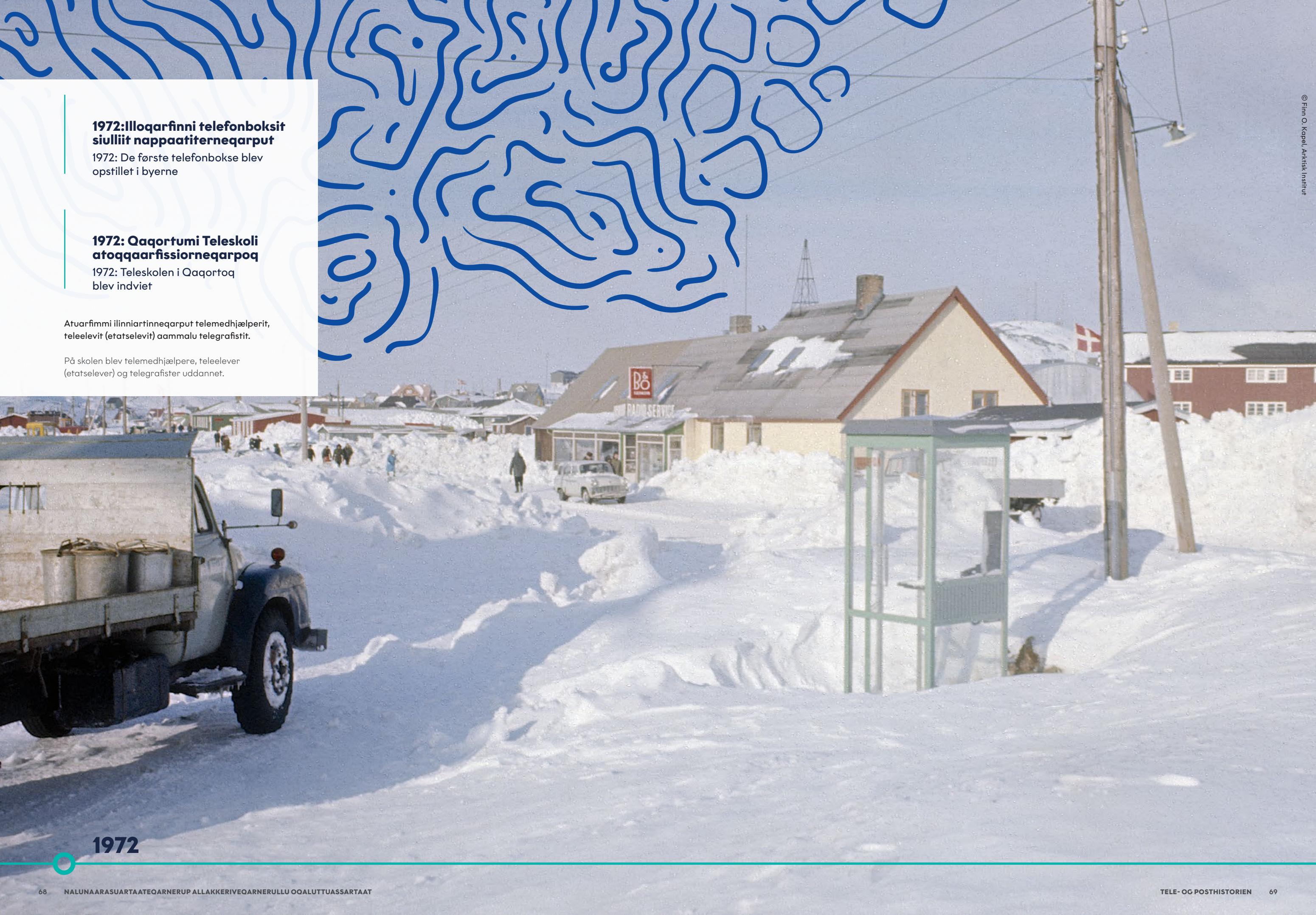
1972: Qaqortumi Teleskoli atoqqarfissiorneqarpoq

1972: Teleskolen i Qaqortoq blev indviet

Atuarfimmi ilinniartinneqarput telemedhjælperit, teleelevit (etatselevit) aammalu telegrafistit.

På skolen blev telemedhjælpere, teleelever (etatselever) og telegrafister uddannet.

1972

1973: UHF atorlugu sakkortusaavik Narsaq Kujallermiit-Nuummut- Maniitsumullu pilersinneqarpoq

1973: UHF-radiokæde blev etableret på strækningen Narsaq Kujalleq-Nuuk-Maniitsoq

Repeatingeqarfanni asimiittuni innaallagissamik pilersuinermut atorneqarput termogeneratorit gasimik ingerlatillit.

Som strømforsyning til de afsidesliggende repeaterstationer blev gasdrevne termogeneratorer benyttet.

1974: UHF Sisimiunut Kangerlussuarmullu annguppoq

1974: UHF-kæden nåede frem til Sisimiut og Kangerlussuaq

1974: Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfimmi kalaallit 50-it ilinniarnermik ingerlatsipput

1974: 50 grønlændere var under uddannelse ved Teleafdelingen

Taakkunanga 15-it elektronikmekanikerlærlingitut.
Heraf 15 elektronikmekanikerlærlinge.

1973–1974

1976: Atortulersuut UHF atulerpoq

1976: UHF-systemet blev sat i drift

Sakkortusaavik 1975-imi suliarineqartoq aqqutigalu-
gu atortulersuut UHF Aasianni, Qeqertarsuarmi,
Qasigiannguit Ilulissanilu atorneqalerpoq. Atortu-
lersuut UHF Simiuttamut, Qaqortumut, Nanortalim-
mut Narsaq Kujallermullu ingerlatinneqarpoq
atulersinneqarlunilu.

UHF-systemet blev taget i brug i Aasiaat, Qeqertar-
suaq, Qasigiannguit og Ilulissat via radiokæde-
strækningen, der blev etableret i 1975. UHF-kæden
blev ført frem til Simiutaq, Qaqortoq, Nanortalik og
Narsaq Kujalleq, og sat i drift.

1976: Filmi kalaallisut oqaa- sertalik siulleq ukiut 50-inga- jaat qaangiunneranni

1976: Første grønlandsksprogede film
i næsten 50 år

Sakkortusaavinni aserortisoqarsinnaanera
pinaveersaarumallugu Nalunaarasuartaateqarner-
mut immikkoortortaqarfip filmi "Radiok'arfik
ínardligtsálorsiuk" (Pas på Radiokæden) nassiuup-
paa. Filmi paasifitsiniutaavoq kalaallisunnarlu
oqasertallit siullersaralugu, Knud Rasmussenip
1930-kunni "Pálop nuliarsarnera" pillugu filmiaata
kingornagut.

Teleafdelingen udsendte filmen "Radioqarfik ínardli-
taisoriuk" (Pas på Radiokæden) for at forebygge
hærværk på radiokædestationerne. Det var en
oplysningsfilm og den første rent grønlandsksprogede
film siden Knud Rasmussens "Palos Brudefærd" i
30'erne.

1976

1977: UHF-imik atortuler- suuteqarnermi attavik pingaerneq maanna naam- massineqarpoq

1977: Hovedkæden i UHF-systemet
var nu færdigbygget

Attavik ataannavissoq Kujataani Narsaq Kujallermiit
Avannaani Ilulissanut ingerlasuuvoq.

Kæden gik fra Narsaq Kujalleq i syd til Ilulissat i nord.

1977: Suliumajunnaarneq siulleq

1977: Første strejke

Telegrafistit, teleteknikerit radiosondenillu suliallit
aggustip arfineq aappaanniit 25-ata tungaanut
suliumajunnaarput. Nalunaarasuartaateqarnermut
immikkoortortaqarfip oqaluttuassartaani suliuma-
junnaarneq siulliuvoq.

Telegrafister, teleteknikere og radiosondefolk strejkkede
fra 7. til 25. august. Det var første strejke i Teleafdel-
ingens historie.

1978

1978: Nunatsinni qammataasamut stationeqarfik siulleq

1978: Første satellitstation i Grønland

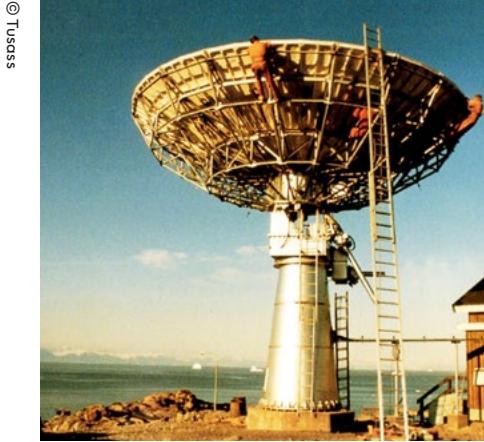
Ulloq 1. marts i Nuummi qammataasamut stationeqarfik atoqqaarfissiorneqarpoq. Danmarkimut attavia tauguuserneqarpoq DANSAT-imik, Sverigimilu nunat avannarliit ataatsimoorussamik qammataasanut stationeqarfiatigut Tanum-imikkorpoq. Attavik Danmarkimut nunanullu allanut telefonikkut kanalinik allanik qulinik kanaleqartitsilerpoq

1. marts blev en satellitstation i Nuuk indviet. Dens forbindelse til Danmark fik betegnelsen DANSAT og gik via den fællesnordiske satellitstation, Tanum, i Sverige. Forbindelsen gav yderligere 10 telefonkanaler til Danmark og udland.

1978: Kortbølgikkut Danmarkimut attavik ukiut 53-it ingerlareerluni matuvoq

1978: Kortbølgeforbindelsen til Danmark blev lukket efter 53 års drift

1980

1980: INUKSAT atoqqaarfissiorneqarpoq

1980: INUKSAT blev indviet

Kalaallit qammataasakkoorlugu attaveqaqtiginnermut atotulersuataat INUKSAT, qammataasamut Aasianni, Upernavigmi Iltoqqortoorminilu stationeqarfqarpoq. Upernavig taamaalilluni illoqarfitt akornanni telefonimut attaveqaammut nammineertumik attaveqalerpoq. Iltoqqortoormiili tamanut atuussinnaasumik telefoninut attaveqaamvik suli pilersitsisoqangilaq, innuttaasullu radioqarfiliartariaqartarpuit illoqarfimmut allamut telefonboksimiit sianeriartorlifik. Illoqarfitt taakku marluullutik telexkutt nammineertumik attaveqalerput radiokkullu aallakaatitanik tusarnaarsinnaanngorlutik.

Det grønlandske satellitkommunikationssystem INUKSAT med satellitstationer i Aasiaat, Upernivik og Iltoqqortoormiit blev indviet. Dermed blev Upernivik tilsluttet til det automatiske mellembyss telefonnet. I Iltoqqortoormiit var der endnu ikke etableret offentligt telefonnet, så der måtte befolkningen gå på tgelestationen for at telefonere ud af byen fra en telefonboks. Begge byer fik automatisk telexforbindelse og radiofoniprogram.

1980: Telefax Nuummi takutinneqarpoq

1980: Telefax blev demonstreret i Nuuk

Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfiup faksimile (telefax) Nuummi saqqumiuppa, sunaaffa annertoqisumik soqtigineqarnialermat. Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfik taamaaliluni allakkeriveqarfinnut tamanut faxinik inniminniivoq. Taamatuttaaq KGH-p kissaatigaa, umiarsuarmini ilaasortaatini tamani faksimilersuinissaq.

Teleafdelingen demonstrerede faksimile (telefax) i Nuuk, hvilket affødte uventet stor interesse. Teleafdelingen bestilte således fax-apparater til samtlige poststationer. Ligeledes ønskede KGH at forsyne alle sine passagerskibe med faksimile.

1981: Nunarsuarmi Postfaximik kiffartuussineq siulleq

1981: Første Postfax-tjeneste i verden

Ulloq 1. juuli Grønlands Postvæsenip postfaximik kiffartuussineq allakkeriiviit annerit akornanni nunarfinnilu ataasiakkaani attaveqaatitut aallartippaa. Taamaaliluni Grønlands Postvæsen nunarsuarmi allakkeriveqarfiit faxikkoorlugu postanvisninginik nassiusisartut siullersaraat.

Den 1.juli idrifsatte Grønlands Postvæsen en postfax-tjeneste, som var et netværk mellem alle større poststationer og enkelte bygder. Således blev Grønlands Postvæsen det første postvæsen i verden, som sendte postanvisninger pr. fax.

1982: KNR TV-kkut aallakaatsitsalerpoq

1982: KNR begyndte at sende TV

Ulloq 1. novembari illoqarfinni ataatsikkut TV-kkut aallakaatsitsineq nunaqarfinnilu annerusuni sakkortusaavikkoorlugu aallakaatsitsineq Kalaallit Nunaata Radioata (KNR-ip) aallartippaa. Aallakaatsisoqartarpoq sakkortusaaviup kanaliatigut sillimmataasukut. Illoqarfitt nunaqarfilli TV-foreningillit sakkortusaaveqarfiup avataaniittut videobåndinik KNR-ip aallakaatitaanik imalinnik nassinneqartarpot.

1. november startede Kalaallit Nunaata Radioa (KNR) samtidigheds-TV til byerne og de store bygder på radiokæden. Transmissionen skete via radiokædens reservekanal. Byerne udenfor radiokædeområdet og bygder med TV-foreninger fik tilsendt videobånd med programmer fra KNR.

1981–1983

1984: Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqaifiup aqunneqarnera Nunatsinnut nuunneqarpoq

1984: Teleafdelingens ledelse blev flyttet til Grønland

Februaarimi aqutsisut ataatsimeeqatigiinneranni aalajangiunneqarpoq Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqaifiup aqunneqarnera 1990-ingortinnagu Nunatsinnut nuunneqassasoq.

På et samlet ledermøde i februar blev det besluttet, at Teleafdelingens ledelse skulle flyttes til Grønland inden 1990.

1985: Sanaartornermik ingerlataqarnermiit ingerlatsinermut

1985: Fra anlægsvirksomhed til driftsvirksomhed

Nunatsinni nalunaarasuartaateqarnermik attavilersuinerup annersaa maanna naamassisimalerlunilu atortunik naleqqutunil atortoqarlni ingerladerpoq. Aqutsisut isumaqarput Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqaifiup sanaartornermik ingerlatsineq qimakkiartuaarlugu maanna ingerlatsineq sularinerusariaqaleraa.

Det grønlandske telenet var nu stort set færdiggjort og funktionsdygtigt med tidssvarende udstyr. Ledelsen mente, at Teleafdelingens fokus nu burde være at bevæge sig fra en anlægsvirksomhed til en driftsvirksomhed.

1985: KNR-ip Nalunaarasuartaateqarnermullu immikkoortortaqaifiup ingerlatsinermut isumaqatigiissusiornerat

1985: Driftsaftale KNR og Teleafdelingen

Ingerlatsinermut isumaqatigiissut allassimasoq siulleq, Kalaallit Nunaata Radioata (KNR-ip) Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqaifiullu atsiorpaaat.

Den første skriftlige driftsaftale blev indgået mellem Kalaallit Nunaata Radioata (KNR) og Teleafdelingen.

1985: Grønlands Postvæsenip Nunatsinnilu Nalunaarasuartaaseqarnerup suleqati-giillernerat

1985: Grønlands Postvæsen og Grønlands Televæsen begyndte at samarbejde

Grønlands Postvæsenip Nunatsinnilu Nalunaarasuartaaseqarnerup suleqati-giinneq aallartippaaat, siullertullu suliassarilerpaat Grønlands Postvæsenip telegramminik suliaqarnermik tigusinissaa POSTFAX-imillu kiffartuussinermut naleqqussassagaa. Ulloq 1. juni Kangerlussuarmi nalunaarasuartaaserinermik sullissineq Grønlands Postvæsenip tiguua suleqatigiinnerunissap alloriarneratut siullertut.

Der indledtes samarbejde mellem Grønlands Postvæsen og Grønlands Televæsen med første opgave at Grønlands Postvæsen overtog telegramtrafikken og indarbejdede den i POSTFAX-tjenesten. 1.juni overtog Grønlands Postvæsen også teleekspeditionen i Kangerlussuaq som et første skridt i et yderligere samarbejde

© Shutterstock

1985: Nunamit allamiit TV-kkut toqqaannartumik aallakaatitsineq siulleq

1985: Første direkte TV-transmission fra udlandet

Isikkamik Danmark-Sovjettilu arsaannerat Danmarkimiit Nunatsinnut siullerpaamik toqqaannartumik aallakaatinneqarpoq (franskit qaammataasaat aqqutigalug) ulloq 5. juni. Unamminermi Danmark ajugaavoq 4-2-mik.

Fodboldkampen Danmark-Sovjet blev sendt som første direkte TV-transmission fra Danmark til Grønland (over en fransk satellitstation) den 5. juni. Danmark vandt kampen 4-2.

1984–1985

1986: Grønlands Postvæsen taaguuteqalerpoq Kalaallit Allakkeriviat

1986: Grønlands Postvæsen fik navnet Kalaallit Allakkeriviat

Ulloq 1. januari qallunaat naalagaaffianniit Namminersornerullutik Oqartussanut Den Kongelige Grønlandske Handel (KGH) nuunneqarpoq taaguuteqalerlunilu Kalaallit Niverfiat, naalisarlugu KNI. Tassunga atasumik Grønlands Postvæsen taaguuteqalerpoq Kalaallit Allakkeriviat.

1. januar overførtes Den Kongelige Grønlandske Handel (KGH) fra den danske stat til Grønlands Hjemmestyre og fik navnet Kalaallit Niverfiat, forkortet som KNI. I den forbindelse fik Grønlands Postvæsen navnet Kalaallit Allakkeriviat.

1986: Telefonit atortui artorsartinneqarput

1986: Stort tryk på telefonsystemerne

Telefonitaartortorpassuaqarmat illoqarfinni amerikaneri telefoninut atortulersuutit ilungersortinneqaaqt, telefoninullu centraleqarfifit akulikitsumik matusarp. Ingerlatseqatigiiifup innuttaasut paasinninnerat ajungisaarnissaallu pisariaqartim-magu, Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfifup ajornartorsiut oqilisaaviginiarlugu paasitsiniuteqarpoq.

Antallet af telefonabonnenter steg hurtig og telefonsystemerne for de fleste byers vedkommende var derfor meget pressede og telefoncentralerne blokerer ofte. Teleafdelingen gennemførte en oplysningskampagne for at lette problemet, da virksomheden måtte trække på offentlighedens forståelse og velvilje.

© Tusas

1987: Namminersornerullutik Oqartussat Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfik tiguuat taaguerlugulu Nuna-Tek Tele-mik

1987: Hjemmestyret overtog Teleafdelingen, som fik navnet Nuna-Tek Tele

Namminersornerullutik Oqartussat 1. januari GTO tiguuat, taamaillilunilu aamma Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfik. Namminersornerullutik Oqartussat suliffeqarfiaattut GTO taaguuserneqarpoq Nunatsinni Teknikkkut Ingerlatsivik, naalisarlugu Nuna-Tek-imik. Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfik Nuna-Tek-ip iluani nammineertutut immikkoortortanngorpoq naalisarlugu taaguuteqarluni Nuna-Tek Tele-mik, ulluinnarnili Telemik taagorneqarpoq.

1. januar overtog Hjemmestyret GTO og dermed Teleafdelingen. Som hjemmestyrevirksomhed fik GTO navnet Nanatsinni Teknikkkut Ingerlatsivik, forkortet Nuna-Tek. Teleafdelingen blev et selvstændigt resultatområde indenfor Nuna-Tek med det forkortede navn Nuna-Tek Tele, men i daglig tale blot Tele.

© Regitze Margrethe Søby

1987: Nuna-Tek Telemi aaqqissuussaanikkut allanngortiterinerit angisuut

1987: Store organisationsændringer i Nuna-Tek Tele

Telep pisortaa Københavni Nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqarfimmit Nuunmi GTO-mut qullersaqarfimmit nuuppoq. Nuna-Tek maanna aaqqissuunneqarpoq Nuunmi nalunaarasuartaaserinermut aqtsisoqarluni, Qaqortumi, Nuunmi Aasiannilu nalunaarasuarternermut nunap ilaani immikkoortortaqarluni, illoqarfitt sinnerini telestationeqarluni kiisalu Københavni nalunaarasuartaateqarnermut immikkoortortaqafeqarluni. Nuna-Tek Telep atuisusa sullitatut isigineqalernissaaunik isummamik allannguineq uppernarsarneqarpoq sullitanut kiffartuussiveqalerneratigut Nuunmi aqtsisoqarfekartumik, nunallu ilaani pingasuni pineqartuni sullitanut allaqqefeqalerneratigut. Tamanna ilutigalugu teknikkikkut ingerlatsineq pisariillisaavigneqarpoq Nuunmi Teknisk Driftsledelseqalerneratigut, taamailliluni pilersaarusioneq ataqqatigiissinsinerlu Københavni ingerlanneqarunnaarluni maanna Nunatsinni ingerlalerpoq.

Telechefen flyttede samtidig fra Teleafdelingen i København til GTO-direktoratet i Nuuk. Nuna-Tek var nu organiseret med teleledelsen i Nuuk, teleregioner i Qaqortoq, Nuuk og Aasiaat, telestationer i de øvrige byer samt teleafdelingen i København. Holdningsændringen i retning af at betragte Nuna-Tek Tele abonnenter som kunder blev bekræftet ved oprettelse af en kundetjeneste med ledelsen i Nuuk og kunde-kontorer i de tre regioner. Samtidig blev den tekniske drift effektiviseret ved oprettelse af Teknisk Driftsledelse i Nuuk, så planlægningen og koordineringen nu foregik i Grønland frem for i København.

1987: Nunami tamarmi TV-mik isiginnarsinnaanngorneq

1987: TV-dækning til hele landet

KNR suleqatigalugu Nunatsinni tamarmi sumiluunniit TV-mik isiginnarsartoqarsinnaaqullugu, ukiuni aralalinni ingerlasussaq TV-p aallakaatitassaanik annertusanneq aallartinneqarpoq.

I samarbejde med KNR blev et flerårigt TV-udbygningsprogram indledt, der skulle skaffe tv-dækning alle steder i Grønland.

1987: Telefonillit amerlas-susaat maanna innuttaasut 100-gaangata 27-ulerput

1987: Telefonfætheden var nu 27 pr. 100 indbyggere

1986

1987

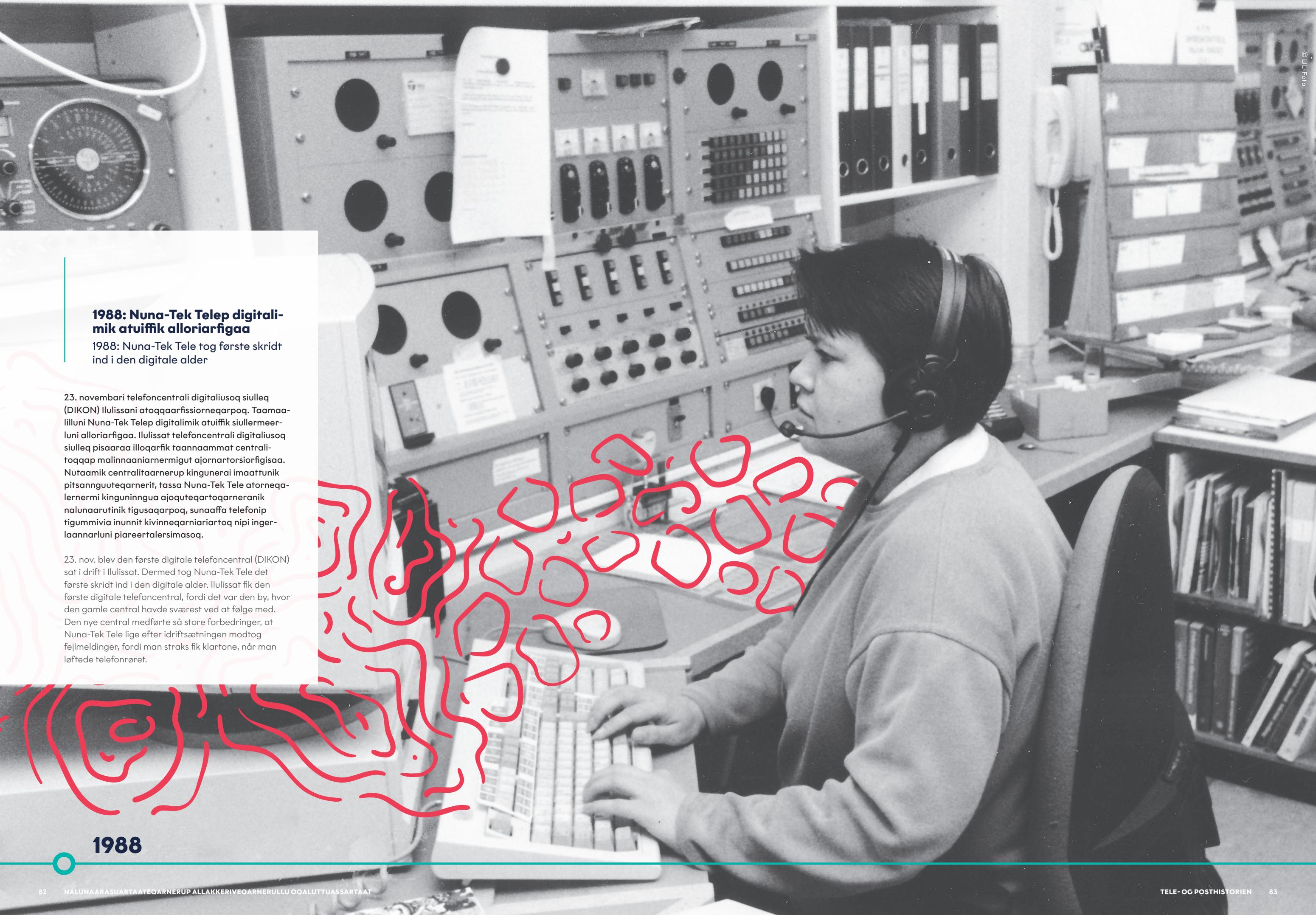
1988: Nuna-Tek Telep digitalimik atuiffik alloriarfígaa

1988: Nuna-Tek Tele tog første skridt ind i den digitale alder

23. novembari telefoncentrali digitaliusoq siulleq (DIKON) Ilulissani atoqqaarfissioneqarpoq. Taamaalluni Nuna-Tek Telep digitalimik atuiffik siullermeerluni alloriarfígaa. Ilulissat telefoncentrali digitaliusoq siulleq písaraa illoqarfik taannaammat centralitoqqap malinnaaniarnermigut ajornartorsiorfigisaa. Nutaamik centralitaarnerup kinguneraí imaattunik pitsangguuteqarnerit, tassa Nuna-Tek Tele atorneqalernermi kinguninngua ajoquteqartoqarneranik nalunaarutinik tigusaqarpoq, sunaaffa telefonip tigummivia inunnit kivinneqarniariartoq nipi ingerlaannarluni piareertalersimasoq.

23. nov. blev den første digitale telefoncentral (DIKON) sat i drift i Ilulissat. Derved tog Nuna-Tek Tele det første skridt ind i den digitale alder. Ilulissat fik den første digitale telefoncentral, fordi det var den by, hvor den gamle central havde sværest ved at følge med. Den nye central medførte så store forbedringer, at Nuna-Tek Tele lige efter idrætsætningen modtog fejlmeldinger, fordi man straks fik klartone, når man løftede telefonrøret.

1988

1989: Kalaallit Allakkerivianni immikkoortortaqarfik Filatelia nunatsinnut nuunneqarpoq

1989: Filateliafonden i Kalaallit Allakkeriviat blev hjemtaget

Immikkoortortaqarfik Filatelia Københavniit Tasiilaamut nuunneqarpoq. Tunumut inissiineq politikkukut aalajangiineruvoq.

Filateliafonden blev flyttet fra København til Tasiilaq. Placeringen på østkysten var en politisk beslutning.

1989: Nuuk digitalimik telefoncentralitaarpoq

1989: Nuuk fik digital telefoncentral

1990: Nuna-Tek Tele TELE Attaveqaatit-nik taaguute-qartinneqalerpoq

1990: Nuna-Tek Tele skiftede navn til TELE Attaveqaatit

Nuna-Tek Tele Namminersornerullutik Oqartussanit namminersortutut, imminut aquttutut TELE Attaveqaatinik taagorneqalerpoq. Suliffeqarfip ilusiler-sugaaneranik naleqqussaaneq annertooq aallartineqarpoq, tassalu suliffeqarfimmik aqtsineq politikerit kissaataat malillugu Nunatsinni ingerlanne-qartussangorlugu maanna inissinneqarmat. Suliaqarfitt allat sapinngisamik amerlanerpaat piaarnerpaamik Københavnmiit Nuummut nuunne-qassapput.

Nuna-Tek Tele blev en selvstændig hjemmestyreejet nettostyret virksomhed med navnet TELE Attaveqaatit. Der blev indledt en omfattende tilpasning af virksomhedens struktur, så ledelsen efter politisk ønske herefter blev placeret i Grønland. Flest mulige andre funktioner blev snarest muligt flyttet fra København til Nuuk.

1990: Aasiaat Sisimiullu digitalnik telefoncentrale-qalerput

1990: Aasiaat og Sisimiut fik digitale telefoncentraler

© TUSOSS

1991: Sakkortusaavik digitalinngortinneqarpoq

1991: Radiokæden blev digitaliseret

TELE Attaveqaatit sakkortusaavitoqqap sakkortusaavimmi digitalimik taarserneqarnissaanik innersuussuteqarnerat Inatsisartut akueraat. Siemensip pilersuisussatut isumaqtigiissut pissarsiaraa, sakkortusaavimnullu digitaliusumut atortuler-sornernut suliassat siullit (illuaqqat, antennenut napparussuit innaallagissiuillu) Nuummiit Paamiut tungaanut sularineqalerput.

Landsstyret godkendte TELE Attaveqaatis indstilling om udskiftning af den gamle radiokæde med en digital radiokæde. Siemens fik leveringsaftalen, og første etape af infrastrukturprojektet (hytter, antennemaster og strømforsyningsanlæg) for den digitale radiokæde blev gennemført på strækningen Nuuk - Paamiut.

1990: Kalaallisut TV-aviisi siulleq

1990: Første grønlandske TV-avis

1990-imiit 1991-imut ukiut nikinneranniit KNR ullormut kalaallisut TV-aviisimik, Qanoroog, aallakaatitsalerpoq. TELE Attaveqaatit sakkortusaavimmi "TV-kkut utimut kanal"-imik pilersitsipput, KNR taamaalilluni Nuup avataaniit ilangutessianik tigusisalersillugu.

Ved årsskiftet 1990/1991 begyndte KNR produktionen af en daglig grønlandske TV-avis, Qanoroog. TELE Attaveqaatit etablerede en "TV-returkanal" på radiokæden, så KNR kunne modtage indslag fra andre byer end Nuuk.

1990

1991

1992

1992: TELE Attaveqaatit Nunatsinni maanna ataat-simoortinneqarpoq

1992: Hele TELE Attaveqaatit var nu samlet i Grønland

Suliffeqarfuiup suliaqarfisa sapinngisamik amerlaner-
paat Danmarkimiit Nunatsinnut nuutsinneqarnissaan-
nik suliaqarneq naammassivoq. Suliffeqarfuiup
oqaluttuussartaani siullerpaaamik ulluinnarni aqt-
sineq ingerlatsinikkullu suliat tamarmik Nunatsinni
ataatsimoortinnejalerput.

Processen med flytning af flest mulige af virksomhedens funktioner fra Danmark til Grønland blev afsluttet. For første gang i firmaets historie var den daglige ledelse og samtlige driftsopgaver samlet i Grønland.

1992: Nuummiit Paamiunut sakkortusaavimmik digitaliu- sumik suliap immikkoortua siulleq pilersinneqarpoq

1992: Første etape af den digitale radiokæde blev etableret, Nuuk - Paamiut

1992: Tasiilaq, Ittoqqortoormiut, Qaanaaq, Pituffik, Qasigiannguit, Kangerlussuaq, Kangaamiut, Maniitsoq Narsarsuarlu digitalinik telefon-centraleqalerput

1992: Tasiilaq, Ittoqqortoormiit, Qaanaaq, Pituffik, Qasigiannguit, Kangerlussuaq, Kangaamiut, Maniitsoq og Narsarsuaq fik digitale telefoncentraler

1992: TELE Greenland International pilersinneqarpoq

1992: TELE Greenland International blev etableret

Suliffeqarfimmi ilisimasat immikkut ittu "atortuler-suutinik avammut nioqquteqarnikkut" isertitsissutigi-neqarsinnaaqqullugit, TELE Greenland International misiliutitut pilersinneqarpoq.

TELE Greenland International blev forsøgsvis etableret som resultatcenter med henblik på at skaffe indtægter ved "systemeksport" af virksomhedens særlige know-how.

1992: (NMT) Nuummi misilerarneqarpoq

1992: (NMT) blev testet i Nuuk

Nunani Avannarlerni mobiltelefoninut atortulersuut,
Nordic Mobile Telephone (NMT) Nuummi misilerar-
neegleroq.

Det første nordiske mobiltelefonsystem, Nordic Mobile Telephone (NMT) blev testet i Nuuk.

1993: Allakkerinermut aqutsineq Københavnmiuttoq Nunatsinnut nuunneqarpoq Qasigiannguanullu inissinneq arluni

1993: Postledelsen i København blev hjemtaget og placeret i Qasigiannguit

1993: Paamiuniit Qaqortumut sakkortusaavik digitaliusoq inaarsarneqarpoq

1993: Den digitale radiokæde blev færdig Paamiut - Qaqortoq

1993: Mobiltelefoneqarneq aallartippoq

1993: Mobiltelefoni begyndte

Mobiltelefonimik atuilernermik Nuummi misiliineq ukiup aallartilarnerani naammassineqarpoq, aalajangijunneqarmat kiffartuussissut eqqunneqas-sasoq. Suliap mobiltelefoneqarnermik kiffartuussineq sukkatsiserujussuarpa 395-inik atusoqalermat. Sisimiuni Kangerlussuarmilu mobiltelefoneqarneq aamma atulerpoq.

Forsøgsprojekt i Nuuk for indførelse af mobiltelefon blev afsluttet tidligt på året med beslutningen om at indføre tjenesten. Projektet satte gang i en kraftig udvikling i mobiltelefontjenesten med vækst til 395 abonnenter. Mobiltelefoni blev også etableret i Sisimiut og Kangerlussuaq.

1993

1993: Narsarsuarmi, Kangerlussuarmi, Ittoqqortoormiini, Ammassalimmi, Kangaamiuni Qasigiannguanilu digitalinik telefoncentraler qartoqalerpoq

1993: Digitale telefoncentraler blev etableret i Narsarsuaq, Kangerlussuaq, Ittoqqortoormiit, Ammassalik, Kangaamiut og Qasigiannguit

Digitalinngortiterineq taamaalilluni 66%-imiilerpoq.

Dermed var digitaliseringen oppe på 66%.

1993: Dankort atorneqalerpoq

1993: Dankort blev indført

Data atorlugu attaveqaqatigiinneq ineriartortinneqarpoq illoqarfinnilu sakkortusaavikkoorlugu Dankortip atorneqarsinnaanera ajornarunnaarpoq. Terminalit 105-it ikkusuunneqarput.

Datakommunikationen blev udviklet og muliggjorde brug af Dankort i byerne på radiokæden. 105 terminaler blev etableret.

1994: TELE Attaveqaatit TELE Greenland A/S-imik taaguuteqalerpoq

1994: TELE Attaveqaatit skifter
navn til TELE Greenland A/S

TELE Attaveqaatit Namminersornerullutik Oqartus-sat aktieselskabiat tuttut ingerlalerpoq tauguuserneqar-luni TELE Greenland A/S-imik. Tamanna pivoq ulloq 1. januari, tamannalu ilutigalugu TELE Greenland International A/S piginneqatigiitutigisatut pilersin-neqarpoq. Selskabi nunani tamalaani ilisimaneqaler-poq Filippiinerini nalunaarasuartaaserisumut suliamik 3. mio kr.-inik nalilimmik sullissinermigut.

TELE Attaveqaatit blev til et hjemmestyreejet aktieselskab med navnet TELE Greenland A/S. Det skete den 1. januar og TELE Greenland International A/S blev samtidigt etableret som datterselskab. Selskabet fik sit internationale gennembrud med levering af et 3. mio kr. projekt til en teleoperatør i Filippinerne.

1994: Sakkortusaavik digitali ingerlalerpoq Nuummiit - Paamiunut - Qaqortumullu

1994: Digital radiokæde blev taget i
brug Nuuk - Paamiut - Qaqortoq

1994: Qaqortumi, Ilulissani Aasiannilu mobiltelefoneqar- neq atulerpoq

1994: Mobiltelefoni blev etableret i
Qaqortoq, Ilulissat og Aasiaat

Mobilillit 964-inut qaffapput.

Mobilabonnentallet stiger til 964.

1994

© Atuagagdliitit (AG)

1995: Internetti Nunatsinnut annguppoq

1995: Internettet kom til Grønland

Ulloq 1. juuli Nunatsinni internetti atulersinneqarpoq. Nunatta nunarsuullu avatitsinniitup akornanni internettimut attavioqqaartoq 64 kb/s-iavoq Københavnimi UNI-C aqqutigalugu DEN-imut qaammataasakkut aalajangersimasumik ikkusi-masoq. TELE Greenland A/S-ip attavik Greennett-mik tauguuserpaa. Aggustimi misiliutigalugu misile-raasussat foqqakkat internettimut attavilerneqarput.

Den 1. juli blev internettet taget i brug i Grønland. Den oprindelige internetforbindelse mellem Grønland og omverdenen var en 64 kb/s fastkoplet satellitlinje til DENet via UNI-C i København. TELE Greenland A/S gav forbindelsen navnet GreenNet. I august blev udvalgte testbrugere koblet til internettet på forsøgsbasis.

1995: Nuummiit Maniitsumut sakkortusaavik digitali inger- lalerpoq

1995: Digital radiokæde blev taget i
brug Nuuk - Maniitsoq

1995: Iloqarfiiit nunaqarfilla amerlanerit digitalnik tele- foncentralitaarput

1995: Flere byer og bygder fik digitale telefoncentraler

Narsaq, Nanortalik, Alluitsup Paa, Narsaq Kujalleq, Ukkusissat, Saattut, Ikerasak, Qeqertat, Saqqaq, Upernivik Kujalleq, Kullorsuaq, Savissivik Moriusarlu digitalnik telefoncentralitaarput.

Narsaq, Nanortalik, Alluitsup Paa, Narsaq Kujalleq, Ukkusissat, Saattut, Ikerasak, Qeqertat, Saqqaq, Upernivik Kujalleq, Kullorsuaq, Savissivik og Moriusaq fik digitale telefoncentraler.

1995: Nunaqarfiiit amerlanerit pisortat telefoninut atortuler- suutaannut attavilerneqarput

1995: Flere bygder blev forbundet til det offentlige telefonsystem

Nunaqarfiiit Savissivik, Moriusaq, Ukkusissat, Ikeresak, Saqqaq Qeqertallu pisortat telefoninut atortuler-suutaannut attavilerneqarput.

Bygderne Savissivik, Moriusaq, Ukkusissat, Ikeresak, Saqqaq og Qeqertat blev forbundet til det offentlige telefonsystem.

1995: Qasigiannguani, Maniit- sumi, Paamiuni, Narsami Nanortalimilu mobiltelefo- qalerput

1995: Mobiltelefoni blev etableret i
Qasigiannguit, Maniitsoq, Paamiut,
Narsaq og Nanortalik

1995: TELE Greenland A/S sulisut inissaannut aningaa- saliissuteqarpoq

1995: TELE Greenland A/S investerede i personaleboliger

Utaqqisaasumik ineqarallartarnerup akisoqisup kinguneraq sulisunut aningaaartuuteqarnerit inissaaleqinermk pissuteqartut. TELE Greenland A/S aalajangerpoq sulisunut inissianik pisinngikkuni sananiarluni.

Boligmangel medførte øgede personaleudgifter grundet dyr vakant-indkvartering. TELE Greenland A/S besluttede at investere i køb eller opførelse af personaleboliger.

1995

1996: Nunarput nunarsuarmi nunat siullersaraat telefon-eqarnermut atortulersuutnik digitalinngortitsisoq

1996: Grønland blev det andet land i verden til at digitalisere telefonsystemet

Illoqarfinni tamani nunaqarfinnilu annerusuni telefoninut atortulersuutit analogit digitalinngorlugit taarsorsorneri naammassineqarpooq. Islandip kingorna Nunarput nunap aapparilerpaa telefoninut atortulersuutimigut tamakkivissumik digitalinngortitsisimasoq.

Udskiftningen af det analoge telefonsystem med et digitalt i alle byer og større bygder blev afsluttet. Efter Island er Grønland dermed det andet land i verden, hvor telefonsystemet blev totalt digitaliseret.

1996: Internettimik sullissat siulliit

1996: Første internetkunder

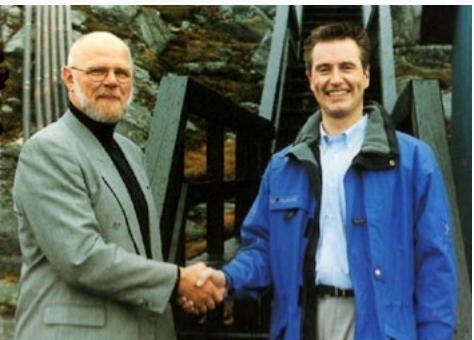
Ulloq 1. januari niuerutigalugu internettitaartoqarsinnaanngorpoq attavilernermut qaammatinillu pingasukkaartumik aalajangersimasumik atuisuunermut akiliuteqqartarluni. Ukiup naanerani 528-t modemmiikkut suliffeqarfíllu arfinillit attavait aalaakkaasut aqqutigalugit attavilerneqarsimapput.

1. januar blev adgangen til internettet på kommercial basis åbnet med tilslutningsafgift og et fast kvartalsabonnement. Ved årets udgang var 528 tilsluttet via modem og seks institutioner via faste kredsløb.

1996: TELE Greenland Philippines Inc. pilersinneqarpooq

1996: TELE Greenland Philippines Inc. blev etableret

1996

1997: Kalaallit Allakkeriviat TELE Greenland A/S-ilu kattutsinneqarput TELE-POST-inngorlugit

1997: Kalaallit Allakkeriviat og TELE Greenland A/S blev lagt sammen til TELE-POST

Kalaallit Allakkeriviat TELE Greenland A/S-ilu ulloq 1. juuli ataatsimoortinnejalerput, maannalu taagorneqalerlutik TELE-POST-imik. Allakkeriveqarnermik aqutsineq Qasigiannguit Nuummut aamma nuunneqarpooq. Suliffeqarfik ataatsimoorunneqartoq 650-ingajalluinnarnik sulisoqarpooq. Suliaqarfitt assigiinngitsut marluk: tele aamma post, aamma taagorneqalerput TELE Greenlandimik Post Greenlandimillu.

Kalaallit Allakkeriviat og TELE Greenland A/S blev lagt sammen 1. juli og hed herefter TELE-POST. Postledelsen blev også flyttet fra Qasigiannguit til Nuuk. Den nye fælles virksomhed talte godt 650 personer. De to forskellige områder - tele og post - blev også kaldt for TELE Greenland og Post Greenland.

1997: Sakkortusaavik digitali suliaralugu naammassine- qarpoq

1997: Den digitale radiokæde blev bygget færdig

Sakkortusaaviup digitaliusup sananeqarfia Qaqortumiit - Narsamut - Narsarsuarmullu kiisalu Nanortalimiit - Alluitsup Paanut naammassineqarpoq.

Opførelsen af den digitale radiokæde blev afsluttet med strækningen Qaqortoq - Narsaq - Narsarsuaq samt - Nanortalik - Alluitsup Paa.

1997

1997: Telefoncentralit amer-lanerit digitalit pilersinneqarput

1997: Flere digitale telefoncentraler blev etableret

Tasiusami, Ammassivimmi, Itillimi, Ikeraasaarsummi, Iginniarfimmi, Ikamiuni, Ilmanami, Nuussuarmi, Aappilattumi, Kapisilinni Siorapalummilu telefoncentralit digitalit pilersinneqarput.

Digitale telefoncentraler blev etableret i Tasiusaq, Ammassivik, Itilleq, Ikeraaarsuk, Iginniarfik, Ikamut, Ilmanaq, Nuussuaq, Aappilattoq, Kapisillit og Siorapaluk.

1997: Kitaata sineriaani illoqarfitt tamarmik mobiltelefoneqalerput

1997: Alle byer på Vestkysten havde mobiltelefoni

1997: TELE Greenland International A/S nunani allani suliaqarnerulerpoq

1997: TELE Greenland International A/S havde flere aktiviteter i udlandet

TELE Greenland International A/S Danmarkimi Skandinaviallu sinnerani kiisalu Filippiinerini Indonsiamilu nalunaarasuartaateqarnerup iluani pilersaarutaasunik siunnersuinermillu suliaqarpoq.

TELE Greenland International A/S udførte projekter og rådgivning indenfor teleområdet i Danmark og det øvrige Skandinavien, samt i Filippinerne og Indonesien.

1997: Telefonnaormut tallimanik kisitsisitallit arfinilinnik kisitsisitalinnik taarserneqarput

1997: De 5-cifrede telefonnumre blev udskiftet med 6-cifrede

©Tusss

1998: Telebutikkit allakkeri-viillu ataatsimoortinneqarput TELE-POST Centerinut

1998: Telebutikker og posthuse sammenlægges i TELE-POST centre

TELE aamma POST nooqtigipput TELE- POST Centerinut nutaanut, illoqarfinnilu tamani telebutikkit allakkeriviillu ataatsimoortinneqarput. Nunatta karsianit POST Greenlandimut tapiissuteqartarneq atorunnaarsivinneqarpoq.

TELE og POST flyttede sammen i nye TELE- POST centre og sammenlægning af telebutikker og posthuse blev gennemført i alle byer. Tilskuddet fra landskassen til POST Greenland bortfaldt endegyldigt.

1998: Nunatta nunarsuullu sinneranut nalunaarasuar-taateqarnikkut attaveqaqa-tigiittarnermik Danmarkip kisermaassininini annaavaa

1998: Danmark mistede eneretten på telekommunikation mellem Grønland og omverdenen

Ulloq 1. januari Nunatta nunarsuullu sinnerata akornanni nalunaarasuartaateqarnikkut attaveqaqa-tigiittarnermik qallunaat naalagaaffiata ulloq taanna tikillugu kisermaassinera Namminersornerul-lutik Oqartussanut nuunneqarpoq. Taamaalluni TELE-POST-ip nunatsinni nunanullu tamalanut nalunaarasuartaateqarnikkut attaveqaqa-tigiittarneq tamarmiusoq akisussaaffigilerpa.

1. januar overførtes den danske stats hidtidige eneret til telekommunikation mellem Grønland og omverdenen til Grønlands Hjemmestyre. Dermed fik TELE-POST reelt det samlede ansvar for den nationale og internationale telekommunikation.

©Sermitsiaq

1998: GSM Nunatsinnut eqqunneqarpoq

1998: GSM indføres i Grønland

Ulloq 15. decembari Sisimiuni, Ilulissani, Kangerlus-suarmi Nuummilu GSM-900 atoqqaarfissionneqarpoq. Ukiup naanerani atuisut amerlassuseqarput 292-inik.

15. december blev GSM-900 indviet i Sisimiut, Ilulissat, Kangerlussuaq og Nuuk. Ved udgangen af året er abonnentantallet 292.

1998: TELE-POST-ip filmiliaa "Grønland - et informations-samfund" takuteqqaarneqarpoq

1998: TELE-POSTs film "Grønland - et informationssamfund" havde premiere

1998: Nuuk Radio sinerissamut radiostationeqarfittut atorun-naarpoq

1998: Nuuk Radio ophørte med at være kystradiostation

Suliai Asiaat aamma Qaqortoq Radiomit tigum-mineqalerput.

Radioens opgaver blev delt mellem Asiaat Radio og Qaqortoq Radio.

1998: TELE Greenland Philip-pines Inc. matuneqarpoq

1998: TELE Greenland Philippines Inc. blev lukket

1997

1998

**1999: Nuummi TELE-POST
Centeri arfinningornikkut
ammasalerpoq**

1999: TELE-POST Centeret i Nuuk begyndte at holde åbent om lørdagen

**1999: Allakkerisartunut post-
betjentinullu assigiinnik ati-
saqarneq imaluunniit uni-
formeqarneq atulerpoq**

1999: Profilbeklædning eller uniformer blev indført for alle postbude og postbetjente

**1999: Juullip Inua Kalaallit
Nunaanni najugaqarpoq**

1999: Julemanden bor i Grønland

Juullip Inuata eqqortup sumi najugaqarnera pillugu nunarsuarmut paasitsiniitut, TELE-POST-ip Greenland Tourism peqatigalugu aktieselskab Santa Claus of Greenland Foundation pilersippaa.

TELE-POST danner sammen med Greenland Tourism aktieselskabet Santa Claus of Greenland Foundation for at oplyse verden om, hvor den rigtige julemand bor.

1999

**1999: Nunarput tamarmi
maanna nalunaarasuartaate-
qarnermi kiffartuussissutinut
iserfissaqalerpoq**

1999: Hele landet havde nu adgang til teletjenester

Politikkikkut anguniagaasoq, tassalu illoqarfitt nunaqarfillu tamarmik nalunaarasuartaateqarnikkut attaveqaatigiissinnaanermik nutaalialasumik peqarnissaat, 1999-imi eqquutsinneqarpoq. Suliaq naammassineqarpoq Tunumi Uunartimik Itterajivin-nillu telephoneqartitsilernermik. Taamaalillutik illoqarfinni nunaqarfinnilu innuttaasut tamarmik, telefoninut attaveqaatit digitalit nalinginnaasut aqqutigalugit neqeroorutigineqartunik nalunaarasuartaateqarnikkut kiffartuussissutinik tamakkiisumik atuisinnaanngorput.

Den politiske målsætning om, at alle byer og bygder skulle have adgang til moderne telekommunikation, opfyldes i 1999. Afslutningen på opgaven var teleforisering af Uunarteq og Itterajivit i Østgrønland. Hermed havde alle borgere i byer og bygder fuld adgang til det samlede udbud af teletjenester, der blev tilbuddt via det almindelige, digitale telefonnet.

**1999: Sumiiffit amerlanerit
GSM-itáarput**

1999: Flere områder fik GSM

GSM atorlugu mobiltelefoninut attaveqaatit angusin-naasaat pilersinneqarpoq Uummannami, Qaarsuni, Qasigiannguit, Qeqertarsuarmi, Aasianni, Maniit-sumi, Qaqortumi, Narsami, Narsarsuarmi Nanortalimmlu. GSM-imut attaveqaat annertusineqarpoq datamik faximillu aammalu nuanik allanik amer-lanernik roamingimik isumaqatigiissuteqarnertigut.

Dækning med GSM mobiltelefonnet blev etableret i Uummannaq, Qaarsut, Qasigiannguit, Qeqertarsuarmi, Aasiaat, Maniitsoq, Qaqortoq, Narsaq, Narsarsuarmi og Nanortalik. GSM-nettet blev udbygget med data, fax og roamingaftaler med flere andre lande.

1999: GSM-illit amerliar-tupallapput

1999: GSM-abonnementer vokser hurtigt

Ukiup ingerlanerani GSM-900-mik atuisuuffilit amerlassusaat 292-iniit 5.053-inut amerlippit.

I løbet af året stiger antallet af GSM-900 abonnerter fra 292 til 5.053.

1999

2000

1999: Iridium Nunatsinnut annguppoq

1999: Iridium kommer til Grønland

Iridiumimut kiffartuussineq qaammataasatigut kaaviiartutoq atulersinnejarpooq misis-sueqqantunit, ilisimasassarsiorunit, aatsifassorsior-tunit aatsitassamillu piiaasunit, kiisalu aalisartunit, piniartunit allanillu telefoneqannerup nalinginnaasup angusinnaasaata avataani inissimasunit atorneqar-sinnaanngorlugu.

Iridiumtjeneste via kredsene satellitter idrifsættes til brug for forundersøgere, ekspeditioner, mineraletfør-forskning- og udvinding, samt fiskere, fangere og andre, der befinder sig udenfor det almindelige telefonsystems dækningsområde.

2000: Illoqarfinni aralinni internetcafénik pilersitsior-torneq TELEp aningaasaliif-figaa

2000: TELE sponsorerer oprettelse af internetcaféer i en række byer

1999: Iridium Nunatsinnut annguppoq

1999: Iridium kommer til Grønland

Iridiumimut kiffartuussineq qaammataasatigut kaaviiartutoq atulersinnejarpooq misis-sueqqantunit, ilisimasassarsiorunit, aatsifassorsior-tunit aatsitassamillu piiaasunit, kiisalu aalisartunit, piniartunit allanillu telefoneqannerup nalinginnaasup angusinnaasaata avataani inissimasunit atorneqar-sinnaanngorlugu.

Iridiumtjeneste via kredsene satellitter idrifsættes til brug for forundersøgere, ekspeditioner, mineraletfør-forskning- og udvinding, samt fiskere, fangere og andre, der befinder sig udenfor det almindelige telefonsystems dækningsområde.

2000: Illoqarfinni aralinni internetcafénik pilersitsior-torneq TELEp aningaasaliif-figaa

2000: TELE sponsorerer oprettelse af internetcaféer i en række byer

2002

© Tusass

2002: Tusass nioqquataalerpoq

2002: Tusass taletid kommer på markedet

Oqaluussinissamut nioqqu saqqummiinneqarpooq taaguuserneqaporlu Tusassimik, nioqqu ima pisariortorluarneqartigaaq, allaat akit qaammatif pingasuuungtsilluunnit appartinneqarlutik.

Et taletidsprodukt blev introduceret, fik navnet Tusass, og blev modtaget så godt, at man satte fakstpriserne ned efter knap tre måneder.

ATTAVEQAAT SUMULLUUNNIIT

KOMMUNIKATION UDEN GRÆNSER

TELE-POST

www.tele-post.gl

2003: ADSL atorneqalerpoq

2003: ADSL indføres

Decembarip aallartinnerani internettimut sukkasuumut sullississut ADSL-imik taaguutilik Nuummi atorneqalerpoq.

I begyndelsen af december indførtes hurtig inter-net-service ved navn ADSL i Nuuk.

2003: Maanna nalinginnaa-sumik telefonilinniit mobiltele-fonimik atuisut amerlaneru-lerput

2003: Antallet af mobiltelefonbrugere oversteg antallet af fastnettelefoner.

1999

2000

2002

2003

2005: Aasiaat Radiop Qaqortoq Radiop sullissinera tiguaa

2005: Aasiaat Radio overtog betjeningen af Qaqortoq Radio

2005: Nuummi TELE-POST Centeritaarsuaq nutaaliaasoq Nuup qeqqani sananeqaqqambersumi Teletårnimiittooq ammarneqarpoq

2005: Det nye, store og moderne TELE-POST Center i Nuuk åbnede i det nybyggede Teletårn i Nuuk midtby

2005

2006: TELE-POST-ip Juullip Inua tunivaa

2006: TELE-POST solgte julemanden

TELE-POST-ip Santa Claus of Greenland Foundationimut piginnituunini Nuuk Tourismimut tunivaa. Nuuk Tourism 2011-mi akiliisinnaajunnaarpoq.

TELE-POST solgte rettighederne til Santa Claus of Greenland Foundation til Nuuk Tourism. Nuuk Tourism gik konkurs i 2011.

2006

2007: GSM-ip NMT taarserpaa

2007: GSM erstatter NMT

Atortulersuut NMT ulloq 31. maađi qaminneqarpoq. Nunatsinni GSM-ikkut mobilis attaveqaataat kiserngoruppoq.

NMT-systemet blev slukket den 31. maj. Herefter var der kun GSM mobilnetværk i Grønland.

2010: Attaveqaat 3G atorneqalerpoq

2010: 3G netværk blev sat i drift

Attaveqaat 3G Nuummi atorneqalerpoq, tamatumalu kingorna Nunatsinni illoqarfinni tamani kiisalu nunaqarfinni arlalinni siaartiterneqarpoq.

3G netværk blev sat i drift i Nuuk og blev derefter rullet ud i alle byer i Grønland, samt flere bygder.

2009: Nunatsinni imaatigut kabeli nutaaq

2009: Ny sôkabel til Grønland

Nunatsinni imaatigut kabeli nutaaq "Greenland Connect" martsimi atorneqalerpoq. Immap naqqatigut kabeli ingerlaarpoq Canadami Newfoundlandimiit Nuummut. Tassanngaanniit ingerlaqqippoq Qaqortumut, Qaqortumiillu Islandimut. Taamaallaat 23 millisekundinik akineqarneq kingulliusarluni Atlantikoq ikaarlugu attaveqaatit sukkanaerpaat ilagaat.

Grønlands nye sôkabel "Greenland Connect" blev taget i brug i marts. Sôkablen løber fra Newfoundland i Canada til Nuuk. Herfra fortsætter det til Qaqortoq og videre til Island. Med en svartid på kun 23 millisekunder er det en af de hurtigste ruter over Atlanten.

2009

2011: Aasiaat Radio Nunatsinnut tamarmut maanna sinerissami radioqarfulerpoq

2011: Aasiaat Radio blev hele Grønlands kystradiostation

Aasiaat Radiop Ammassalik Radiop suliai tiguai, maannalu Nunatsinnut tamarmut sinerissami radioqarfulerpoq.

Aasiaat Radio overtog Ammassalik Radio, og herefter er Aasiaat Radio hele Grønlands kystradiostation.

2012: Frimærkit 500-ssaat

2012: Frimærke nummer 500

Frimærkip siilliup 1938-mi saqqummiunneqarnerata kingorna, TELE-POST-ip frimærkiliami 500-ssaat saqqummiuppad.

TELE-POST udgav sit frimærke nummer 500, siden det første udkom i 1938.

2013: Attaveqaat 4G LTE

2013: 4G LTE netværk

Attaveqaat nutaaq 4G LTE Nuummi atorneqalerpoq. Aallaqqaataani modemminuinnaq, ukiumili tassani mobilinut aamma atorsinnaanngorpoq. Kingorna nunap ilaani allani 4G atorneqarsinnaalerpoq.

Et nyt 4G LTE-netværk blev sat i drift i Nuuk. Først var det kun til modemmer, men i løbet af året åbnedes også for mobiler. 4G blev derefter rullet ud i andre dele af landet.

2013: Flatrate internettimik atuisut siilliit

2013: Første flatrate internet kunder

Nuummi Qaqortumilu sullitat ulloq 1. marts flatrate internettimik pisisinnaanngorput.

Kunder i Nuuk og Qaqortoq fik den 1. marts mulighed at købe flatrate internet.

2011

2012

2013

2016: Nunatsinni innuttaasut 92%-ii maanna 4G-mik attaveqaateqalerput

2016: 92% af Grønlands befolkning havde adgang til 4G netværk

2016: Tusassimik atuisuuffit nioqqutigineqalerput

2016: Tusass abonnementer kommer på markedet

Akilereerlugit mobilinut atuisuuffit nioqqutigineqalerput Tusassimik taagorneqarlutik. Atuisuuffit siviktsumik aamma taagorneqarput Tusass Plusmik. Atuisuuffimmut nutaamut ilaareerput killeqanngitsumik oqaluussisinhaaneq aamma killeqanngitsumik sms-ersinnaaneq.

Forudbetalte mobilabonnementer kom på markedet med navnet Tusass. Abonnementet blev også kaldt Tusass Plus i en kort tid. Det nye abonnement inkluderede fri tale og sms.

2016

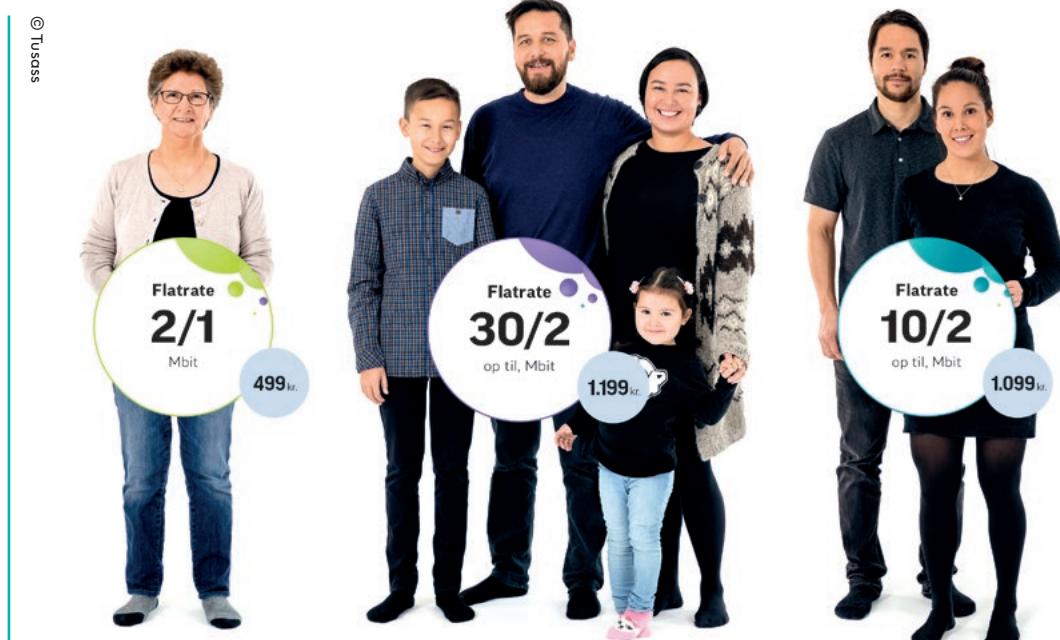

2017: Imaani kabeli nutaaq alla

2017: Endnu et nyt sôkabel

Imaani kabeli "Greenland Connect North", Nuumiit Maniitsoq Sisimiullu aqqusaarlugit Aasiannut ingerlaaq atulerpoq, sumiiffimmilu tamaani sukkannerumik internetteqartitsilerluni.

Sôkablet "Greenland Connect North", der løber fra Nuuk gennem Maniitsoq og Sisimiut op til Aasiaat, blev lanceret og gav hurtigere internet til området.

2017: Tusass flatrate internet Kitaata sineriaanut saqqummiunneqarpoq

2017: Tusass flatrate internet blev introduceret på vestkysten

2017

2017: Nunatsinni inoqarfinni tamani 4G-p angusinnaasai

2017: 4G dækning til alle bosteder i Grønland

Ericsson mobilinut attaveqaammik nutaamik Nunatsinni inoqarfinni tamani 4G-mik atuisinnaanngortitsumik pilersitsinissaanik suliakkerneqarpoq. Mobilinut attaveqaat 5G-mik atuisinnaanissamut piareeqqavoq, fassalu 5G-mik siunissami atuisinnaanngornissamut teknologii atortullu eqqarsaatiga-lugit piareerneqareerpoq.

Ericsson fik til opgave til at levere et nyt mobilnetværk, som skabte 4G dækning i alle bosteder i Grønland. Mobilnetværket er klargjort til 5G, hvilket betyder at teknologien og udstyret er fremtidssikret til at kunne opgraderes til 5G.

2018: Sakkortusaavik Uummannaq Upernavimmut tallineqarpoq

2018: Radiokæden blev forlænget fra Uummannaq til Upernivik

Taamaalilluni Upernaviuup qaammataasaq aqqutigalugu attavikkut radiomik, TV-mik, internettimik telefoneqarnermillu sullinneqarnera pisariaaruppoq.

Det betød, at Upernivik ikke længere skulle serviceres med radio, TV, internet og telefon i via satellitforbindelse.

2018: Nunani allani Tusass

2018: Tusass i udlandet

Ulloq 1. juni roamingimik sullissineq nutaaq "Nunani allani Tusass"-imik taagorneqartoq saqqummiunneqarpoq. "Nunani allani Tusass" atorlugu datamik atuisoqarsinnaavoq, sms-inik nassiussisoqarsinnaalluni, nunaniillu 50-t missaannik amerlassuseqartuniit taakkununngalu Nunatsinni akit piumasaqaatasullu assingi atorlugit sianertoqarsinnaavoq. Piffissap ingerlanerani nunat amerlanerit ilangunneqartassapput.

Den 1. juni introduceredes en ny roaming service, der kaldes "Tusass i udlandet". Med "Tusass i udlandet" kan man bruge data, sende sms og ringe til og fra ca. 50 lande til samme priser og vilkår som i Grønland. Med tiden er flere lande blevet tilføjet.

2018

2019: Imaatigut kabelimik kitterartoorerit qaqutiguinnaq pisartut

2019: Usædvanligt sokabelbrud

Ukiup nikinnerisa missaanni ilimagineqanngilluinnaatumik imaan kabeli Nunatsinnut ingerlaasoq qaammatit pingasut ingerlaneranni pingasoriarluni kitterarneqarpoq. Kitterarnernut pingasunut taakkununnga akiligassat katillugit 71,6 millioner kr.-upput.

Omkring årsskiftet skete det utænkelige, at sokablet til Grønland blev brudt hele tre gange over en periode på tre måneder. Den samlede regning for de tre brud var på 71,6 millioner kroner.

2020: Meeqqanut Tusassi

2020: Tusass til børn

Atuisuuffik akikinnej "Meeqqanut Tusass", meeqqanut inuusuttuaqqanullu eqqarsaatiqineqarnerusoq saqqummiunneqarpoq.

"Tusass til børn", som er et billigere abonnement målrettet børn og unge blev introduceret.

2020: Tasiilami Flatrate internetti

2020: Flatrate internet i Tasiilaq

Tasiilami nunaqarfiinilu sullitagut Tusass flatrate internettimik pisisisinnaalerput.

Kunder i Tasiilaq og omkringliggende bygder får mulighed at købe Tusass flatrate internet.

2021

2021: Frimærkit 700-ssaat

2021: Frimærke nummer 700

tusass

2021: TELE-POST-ip nutaamik taaguutigilerpaa Tusass

2021: TELE-POST skifter navn til Tusass

Quiqagisannngooq taaguut- terpassuaqartarput

Kært barn har mange navne

Kisitsisit oqaluttuaraangata

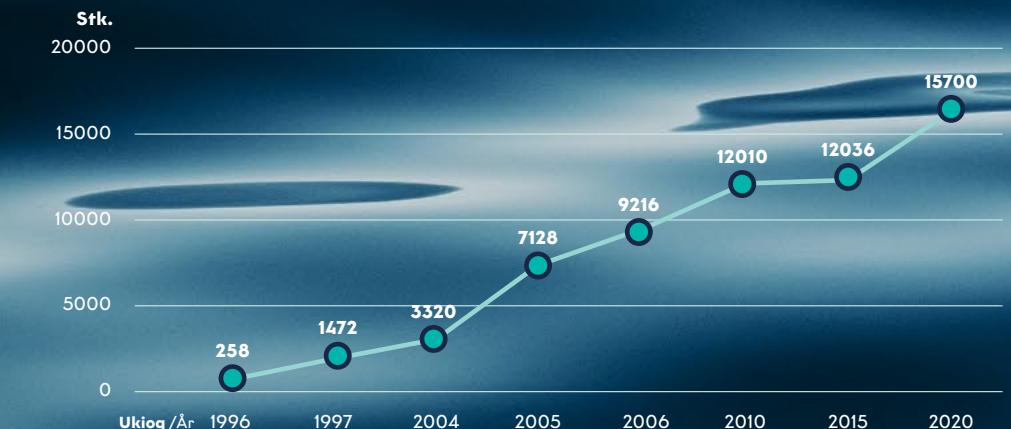
Når tal fortæller en historie

Telegrammit
Telegrammer

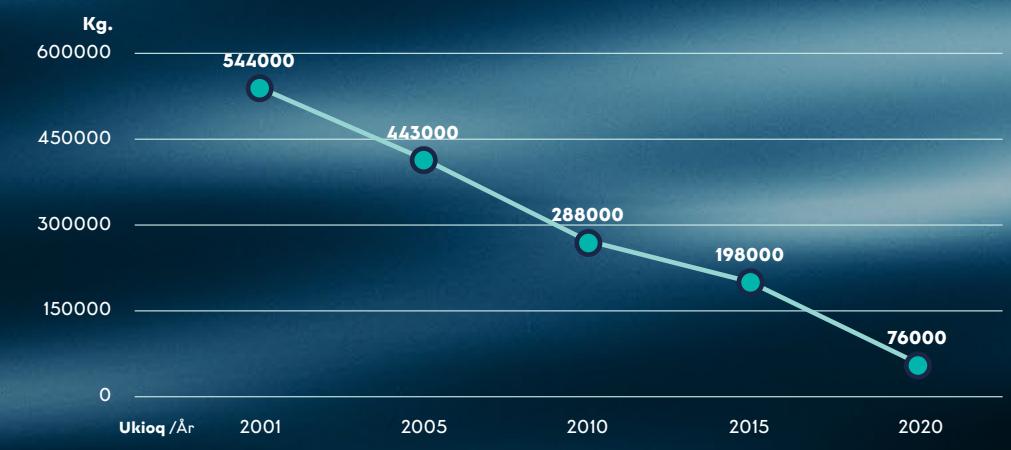
Internetti (ADSL)
Internet (ADSL)

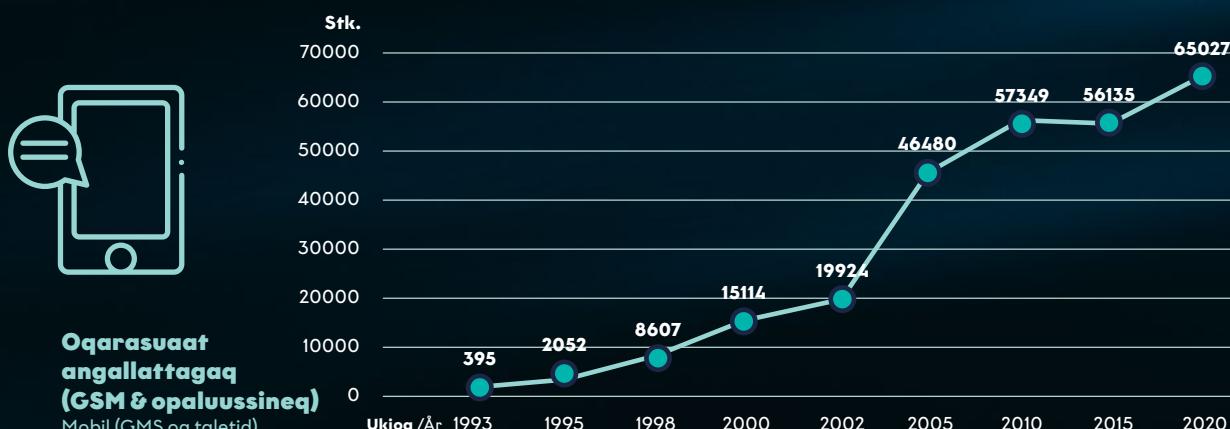
Oqarasuaat angallatta-gaanngitsoq
Fastnettelefon

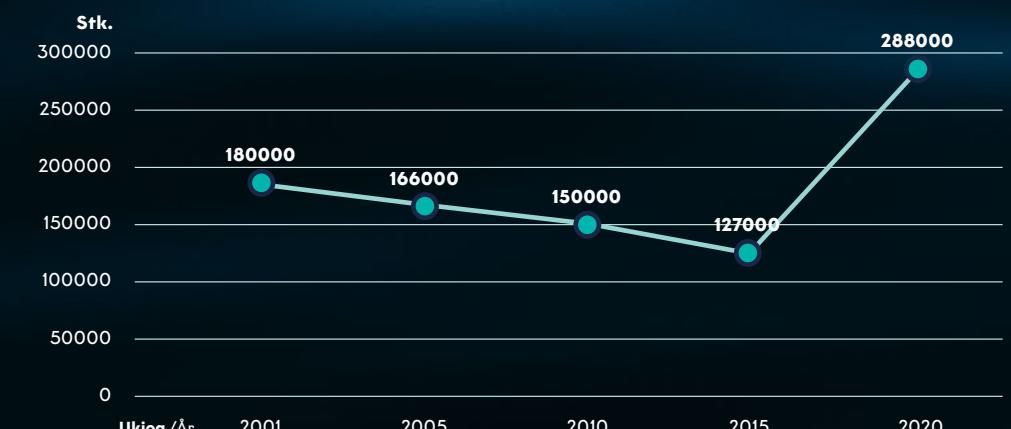
Allakkat
Breve

Oqarasuaat angallattagaaq (GSM & opaluussineq)
Mobil (GMS og taletid)

Poortukkat
Pakke

Tusass ullumikkut

Tusass i dag

5.404 km-i 5.404 km	Imaatigut kabeli Søkabel
1.710 km-i 1.710 km	Qaqqaq qaavini 67-ini sakkortusaaviit Radiokæde på 67 sites
2	Qaammataasanik aningaaasaliissuteqarnerit isumaqatigiissutit Satellitaftaler
116,9 mio.	2020-mi aningaaasaliissutigineqarnerat, kr-inngorlugit Investeringer i 2020 i DKK
9 %	Internettimik atuisut amerlas. 2020-mi qaffariaataat Vækst i antal private internetkunder i 2020
31 %	Internettimi datanik atuisut 2020-mi qaffariaataat Vækst i datamaengder til private internetkunder i 2020
65.027	Oqarasuaammik angallattakkamik atuisut Mobilkunder
24/7	Aasiaat Radiomi ulluni 365-ini sulisoqarneq 365 dages bemanding på Aasiaat Kystradio
18.250-it 18.250	Timmisartut angallannerinut silasiornermut ballonniit ukiumullu qullartinneqartartut Årligt antal vejrballoner opsendt til vejrtjeneste for flytrafikken
86 %	Suliffeqarfinnut oqarasuaatit 2020-mi qaffariaataat Vækst i erhvervstelefoni i 2020
15-it 15	Tusass pisiniarfítt sullitamik namminermik sullissiffusut Tusass butikker med personlig betjening
76 tonsit 76 tons	Allakkat 2020-milu appariaatit 10 %-it Breve. Et fald på 10% fra 2019.
288.000-it 288.000	Poortukkat 2020-milu appariaatit 6 %-it Pakker. Et fald på 6% fra 2019.
63 %-it 63 %	Sullitanut annertuukkuutaartunik pisisartunut nunani tamalaani sullissinerit 2020-mi qaffariaataat Stigning i international trafik til engroskunder fra 2019

© Benjamin Rasmussen, Tusas

© Benjamin Rasmussen, Tusas

Nunani tamalaani attaveqaqatigiinnerup oqaluttuarisaanera

International kommunikationshistorie

Kommunikation (attaveqaqatigiinneq) latinerit oqaasiinit naggue-qarpoq, tassaasunit communicatio aamma communicare, isu-maqartut "nalunaarut" aamma "ataatsimut iliuuseq". Attaveqaqatigiinneq taamaattumik ima nassuiarneqarsinnaavoq: Ataasiakkat akornanni nalunaarutinik paarlaasseqatigiinneq. Inuit inooqatigiittussatut pinngortitaammata akornanni attaveqaqatigiinneq sunniivigeqatigiinnerlu pinngitsoorneqarsinnaangillat. Taamaattumik inuit oqaluttuarisaanermanni periutsinik sakkunillu ujarlertuaannartuuusimapput, imminnut attaveqaqatigiinnermik, ungasissutsit annertusiartortut akornanni pisariinnerusumik nas-saarniarlutik. Aajuku nunani tamalaani attaveqaqatigiinnerup oqaluttuarisaanerani pisimasut annersaat.

Ordet kommunikation stammer fra de latinske ord *communicatio* og *communicare*, som hhv. betyder meddelelse og "at gøre fælles". Kommunikation kan derfor defineres som udveksling af meddelelser mellem individer. Mennesker er sociale væsner, der er afhængige af at kunne kommunikere og interagere med andre mennesker for at indgå i et socialt fællesskab. Derfor har mennesker igennem historien forsøgt at finde metoder og værktøjer, som kan gøre det nemmere at kommunikere over længere og længere afstande. Her er nogle højdepunkter fra den internationale kommunikationshistorie.

Najoqqutarisat/Kilder:

- Connected - A Brief History of Telecommunications, John Tysor & Alan Knott-Craig
- Communication in History: Stone Age Symbols to Social Media, Peter Urquhart & Paul Heyer
- How the Post Office Created America: A History, Winifred Gallagher
- The History of Telecommunications, Chris Oxlade
- The Invention of the Telephone, Lucy Beevor

Persiami naalakkat akunnerminni tuit atorlugit allakkanik nassiuissalerput.
Persiske herskere udnyttede duer som postbude.

1.050
Kr.in.si. missiliorlugu (f.kr.)

Kejserip Augustusip allakkeriveqarneq "cursus publicus" eqquppaa, Roma tamakkerlugu atorneqalersillugu.
Augustus kejser indførte postvæsenet "cursus publicus", som dækkede hele Romerriget.

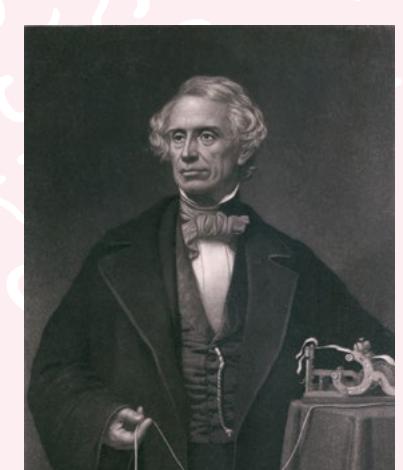
Tyskip Johannes Guntenbergip naqiterut nassaaraa.
Johannes Gutenberg opfandt trykpressen i Tyskland.

1456

Robert Blakep imarsiornermi erfalasoq atorlugu kalerrisaarisarneq ilisaritippaa.
Robert Blake introducerede et system til signalering til søs ved hjælp af flag.

1653

Samuel Morse, morsemi naqinnerit nassaari, kingornatigullu Alfred Vail peqtigalugu elektromagnetiskimik teleografi ineriartortillugu.
Samuel Morse opfandt morsealfabetet og udviklede i de følgende år et elektromagnetisk telegrafsystem sammen med Alfred Vail.

1.500
Kr.in.si. missiliorlugu (f.kr.)

Kinamiut bambusi atorlugu imu-saliortalerput, allanneq pisariin-nerulersillugu.
Kineserne udviklede en form for rullelavet af strimler af bambus, der gør det nemmere at skrive.

Persiami allakkeriviit siullit atuutsinneqalerput.
Den første form for postvæsen opstod i Persien.

Tsai Lunip Kinami pappiaraq nassaaraa.
Tsai Lun opfandt papir i Kina.

150

1497

1832

Franz von Taxis, Kejseri Maximilian I sinnerlugu allakkerivimmik pilersitsivoq Romamilu naalagaaffimi illernartuusumi ingerlanneqalersillugu.
Franz von Taxis etablerede en posttjeneste på vegne af kejser Maximilian I for hele det hellige romerske imperium.

Rowland Hillip Tuluit Nunaanni frimærket Nunarsuarmiunut ilisaritippai.
I Storbritannien introducerede Rowland Hill verdens første frimærker.

1840

1844

1876

1887

Telegraffikkut attaveqaat siullerpaaq USA-mi, Washingtonniit Baltimoremut ammarneqarpoq. Samuel Morsemit nalunaarut siulleq nassiuinneqarpoq allaqqasoq: "What hath God wrought" ("Guutimmi suut atoramigit").

Den første telegrafforbindelse blev åbnet på strækningen fra Washington til Baltimore i USA. Med Samuel Morse ved nøglen tikkede den første melding afsted: "What hath God wrought" ("Hvad Gud dog formår").

Henrich Hertz elektromagnetiskemik mailiorneq iluatsippaa, taamadilluni radioteleografi aamma -telefoni tunngaviusumik atuutilersillugit.

Det lykkedes Henrich Hertz at frembringe elektromagnetiske bølger, som danner grundlag for radioteleografi og -telefoni.

Alexander Graham Bellip siullerpaauni USA-mi Cambridge mit Bostoniit illugiiluni ungasissumiit telefonikkut attaveqaatigiinneq iluatsippaa. Bellip ikiortini Thomas Watson sianerfigaa oqarluni: "Mr. Watson, come here. I want to see you." (Mr. Watson, qaglit. Takorusuppakkit).

Alexander Graham Bell foretog den første tovejs langdistance telefonopkald mellem Cambridge og Boston i USA. Bell ringede til sin assistent Thomas Watson, og Bells første transmitterede ord var: "Mr. Watson, come here. I want to see you." (Hr. Watson, kom her. Jeg vil gerne se dig.).

Nunarsuarmi siullerpaa- mik USA-mi radiokkut aallakaatitsisoqarpoq. Verdens første radioudsendelse kunne høres i USA.

1906

1928

Nunarsuarmi siullerpaaamik USA-mi TV-kkut aallakaatitsisoqarpoq. Verdens første TV-udsendelse blev vist i USA.

1964

Attaveqaatigiinnermi qaamma- taasaq siulleq, Early Bird, Cape Canaveralimit aallartinneqarpoq. Den første kommunikationssatellit, Early Bird, blev sendt op fra Cape Canaveral.

Xeroxip faxmaskine nutaaliaasq patentilerpaa (nioqqutisiaq nutaaq illersuuserlugu).

Xerox fik patent på den moderne faxmaskine.

E-mail siullerpaaq USA-mi nassiuinneqarpoq. Den første e-mail blev sendt i USA.

1971

© Ulkendt fotograf, Arktisk Institut

© Christian Sølbeck, Tusas

